Meander

#2 | jaargang 23
apr-mei-jun 2025

Natuur rond Schelde,
Leie en Zwalm

Het geheim van de zwarte rat

De vuursalamander in de Vlaamse Ardennen

De veldleeuwerik: van zangvlucht naar duikvlucht?

Natuurpunt
Vlaamse Ardennen *plus*

Het geheim van de zwarte rat 5

De vuursalamander in de Vlaamse Ardennen 7

Een vuursalakikker of toch gewoon een bruine kikker? 9

Hersteldienst voor houtige wegkanten gevraagd 10

Klim op, hang af, kruip verder ... en de merels doen de rest 12

Een verhaal over de ooievaars in VA+ Deinze de Brielmeersen en België 16

Bijzondere vogelwaarnemingen winter 2024-2025 VA+ 20

Natuurlijke beheersing van ziekten en plagen in een voedselbos 22

Echte vliegen 26

Hoop voor de zomertortel? 29

BIOVAL: de kost van een overtreding 30

De veldleeuwerik: van zangvlucht naar duikvlucht? 32

Meer blauw in de Scheldemeersen 34

Kalender
p.37

Lees Meander en de bijlage digitaal

Volg de QR-code om een PDF versie van deze en vorige Meanders te lezen. Bekijk vanaf nu ook de **bijlage** met extra referenties en foto's.

Meander

is het driemaandelijks regionaal tijdschrift voor leden uit de regio Vlaamse Ardennen *plus*.
Redactie redactiemeander@natuurpuntvlaamseardennenplus.be
Norbert Desmet (desmetnorbert@hotmail.com), Rik Desmet (desmet.rik1@gmail.com), Alain Baute (alain@plan42.eco)
Teksten nagelezen door André De Kimpe
Kalenderverantwoordelijke Filip Keirse (055 38 78 83, filip.keirse@telenet.be)
Cover Thornburn A. (1921) - British Mammals - London
Lay-out Alain Baute (alain@plan42.eco)
Oplage 4092 ex.
Druk Drukkerij Graphius, Gent. Papier: Magno Volume 90 gr. Gedrukt met plantaardige inkten en oplosmiddelen.
Natuurpunt-leden die wonen buiten de regio kunnen Meander ontvangen mits een jaarlijkse bijdrage van € 13 op rekening BE91 8912 5408 8476 van Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus*.
Teksten voor Meander van januari, april, juli en oktober moeten de redactie bereiken vóór respectievelijk 10 december, 10 maart, 10 juni en 10 september

Lees alle Meander edities digitaal.

FSC www.fsc.org
MIX
Papier | Ondersteunt verantwoord bosbeheer
FSC® C014767

Voorwoord

Elke periode krijgt zijn plaats in de geschiedenis, maar dit decennium met zijn pandemie, energiecrisis, klimaatcrisis, oorlogen, … zal zeker een speciale vermelding krijgen.

Norbert Desmet, Rik Desmet

Daarbovenop kwam Trump terug aan de macht waardoor de V.S. zich in een mum van tijd terugtrokken uit het klimaatakkoord, weer alles inzetten op olie en gas boren, de ontwikkelingshulp afschaften en zich terugtrokken uit de Wereldgezondheids&organisatie.

Al deze gebeurtenissen zorgden ervoor dat de aandacht voor de klimaat- en biodiversiteitscrisis naar de achtergrond verdween, alsof deze crisis ondertussen minder bedreigend zou zijn geworden. Dat de dreiging reëel is bewezen recent nog de overstromingen in Spanje, de zware tropische stormen op verschillende plaatsen op het zuidelijk halfrond en de bosbranden in Los Angeles, waar bovendien duidelijk werd dat mensen die in risicogebieden wonen geen verzekering meer kunnen krijgen voor hun woning.

In schril contrast met de aanpak van de klimaatcrisis, staat de snelheid waarmee men een eventuele oorlogsdreiging aanpakt.

Bepaalde geledingen in de maatschappij maken van de tijdgeest misbruik om ook de maatregelen die de natuur moeten beschermen terug te schroeven, onder het valse voorwendsel dat inzet voor een betere natuur een luxe is die we ons niet langer kunnen permitteren. Dit vertaalt zich ook naar onze politici. Het federale regeerakkoord is een dikke turf van 202 bladzijden. Het woord ‘natuur’ komt daar geen enkele keer in voor – het woord ‘natuurrampen’ daarentegen vier keer – ‘biodiversiteit’ tellen we zes keer. Veelbetekenend is de zin “We staan voor een wereldwijde klimaatuitdaging. We moeten nu handelen in de strijd tegen klimaatverandering en het verlies van biodiversiteit. Deze uitdagingen vragen een zo globaal mogelijke aanpak waarbij de transitie gebeurt binnen een economisch duurzame groei.” De prioriteiten zijn duidelijk, concrete maatregelen ontbreken.

Wat wel in het regeerakkoord staat is dat de wapenwet aangepast zal worden om er voor te zorgen dat nachtkijkers en geluiddempers onder bepaalde voorwaarden worden toegelaten ter bestrijding van o.a. (!) everzwijnen. Ook niet onbelangrijk is dat de regering de belastingaftrek van giften voor goede doelen, een levenslijn voor veel NGO’s zoals Natuurpunt, vermindert van 45% naar 30%!

Deze regering wil ook vol inzetten op kernenergie met daarbij de bouw van nieuwe centrales. Wat er ooit met het kernafval moet gebeuren staat niet in het regeerakkoord. Misschien ter overweging enkele cijfers over de eind 2024 in gebruik genomen grote kerncentrale van Flamanville in Frankrijk. De bouw ervan begon in december 2007 en duurde dus 17 jaar. Zonder daarbij rekening te houden met de voorafgaande jaren van studie, aanvragen, bezwaren, … en die periode wil in België nogal eens oplopen. De kostprijs werd oorspronkelijk op 3,3 miljard begroot. Gaandeweg nam dat toe tot 13,2 miljard om uiteindelijk op een totale kostprijs van 19 miljard uit te komen.

Op Vlaams niveau wil Minister van Omgeving en Landbouw Brouns beschermd natuurgebied dat de Europese lat niet haalt, hertekenen en indien nodig ‘verplaatsen’ naar een plek waar wel nog waardevolle natuur kan bestaan. “Voor de natuurgebieden waarvoor uit onderzoek blijkt dat de instandhoudingsdoelen door klimaatverandering niet meer haalbaar zijn, zullen we in gesprek gaan met de Europese Commissie om deze doelen aan te passen en indien nodig ook de habitatdoelen en -gebieden te verplaatsen.” (over stikstof wordt zedig gezwegen). Zo wil hij in gebieden waar heide in stand houden moeilijk is de heide laten verbossen om elders heide te creëren. Bovendien stelt hij dat Vlaanderen “maximaal gebruik zal maken van de in de natuurherstelwet voorziene

afwijkingsmogelijkheden". De minister zal met andere woorden zoveel mogelijk uitzonderingen proberen te verkrijgen. Hij doet dus net datgene waar de Vlaming goed in is: de achterpoortjes opzoeken.

CD&V politicus Bart Dochy vindt dan weer dat er een meldpunt voor agribashing moet komen. Volgens hem is er nood aan een punt waar men aangifte kan doen van "landbouwonvriendelijke schoolboeken (!), artikels of posts". Dat ruikt verdacht veel naar censuur. Gelukkig ging minister Brouns hier niet op in, waarna Dochy maar zijn eigen website gebruikte. Overigens wordt er vanuit landbouwkringen en door bepaalde politici ook genoeg aan 'natuurbashing' gedaan en desinformatie verspreid, we hebben geen meldpunt nodig om dat te weten.

Er valt echter ook goed nieuws te melden. Zo is er de erkenning van Natuurpunt Vlaamse Ardennen plus vzw als regionale vereniging en dat biedt de vereniging tal van kansen met onder meer de aanwerving van een medewerker die de werking mee in goede banen kan leiden en het vrijwilligerswerk kan ondersteunen. Vooral Dirk Criel heeft volhardend geijverd voor deze belangrijke erkenning!

En in deze sombere tijden kunnen we gelukkig toch nog uitzien naar de natuurbeleving die de nakende lente ons hoe dan ook weer zal bezorgen. De Vlaamse Ardennendag op 27 april is daarbij een ideale manier om de natuur in de Vlaamse Ardennen te ontdekken. voor alle info zie www.vlaamseardennendag.be. —

Meander Bijlage

Omdat we soms niet alle illustraties bij een tekst kunnen plaatsen, lanceren we vanaf dit nummer een digitale bijlage waarin je nog wat extra afbeeldingen kan vinden. Ook de referenties naar artikels en figuren kan je vanaf nu daar terugvinden.

Alle digitale edities en bijlages kun je vinden via de QR code op de tweede pagina van dit magazine.

Veel leesplezier!

somethingellis
GRAFISCH ONTWERP
GSM 0479 433 711 // ELLIS.DEVUYST@GMAIL.COM // WWW.SOMETHINGELLIS.BE

natuurkijkers.be
oog in oog
met de natuur
dé speciaalzaak voor al je optische instrumenten en meer
verrekijkers • telescopen • sterrenkijkers • microscopen
nachtcamera's • thermische kijkers • loepen
boeken • toebehoren en gadgets • ...
www.natuurkijkers.be • (web)winkel met gratis verzending
Rijksweg 32 • 9681 Nukerke • info@natuurkijkers.be • +32 (0)55 61 33 13

Het geheim van de zwarte rat

**Dit is geen titel van een stripalbum,
maar we zijn wel degelijk op zoek naar de zwarte rat.**

Norbert Desmet, Rik Desmet

We werken al een tijdje aan het samenstellen van een overzichtelijke nieuwe tabel voor het determineren van schedelresten van kleine zoogdieren in braakballen. Eén van de grote probleemgevallen is daarbij het onderscheid tussen de zwarte en de bruine rat.

We hebben al veel verschillende bronnen geraadpleegd, maar vaak spreken de kenmerken in de verschillende publicaties elkaar tegen. Bovendien gelden de meeste kenmerken enkel voor volwassen dieren, maar uilen zijn niet in staat om een volwassen rat te vangen, met uitzondering van de oehoe natuurlijk. Voor een kerkuil is een rat van 100 gram zowat de limiet.

Toen we één van de – ondertussen afgevoerde – kenmerken testten, resulteerde dat in een onrealistisch hoog aantal zwarte ratten. We vroegen ons bijgevolg af hoe het eigenlijk zou zitten met de zwarte rat in ons afdelingsgebied.

De kleur zegt niet alles

Het onderscheid tussen zwarte en bruine rat steunt niet enkel op kleur. Bepaalde kleurvarianten beschouwde men vroeger zelfs als ondersoort. De zwarte rat is tussen de 14 en 23 cm lang, van kop tot romp gemeten. De bruine rat is tussen de 22 en 30 cm lang. De overige kenmerken staan samengevat in de figuur. Het gewicht van een zwarte rat is 150 tot 250 gram. Terwijl een bruine rat gemiddeld 500 gram weegt. In tegenstelling tot de bruine rat, is de zwarte rat meer aan gebouwen gebonden.

De zwarte rat komt (kwam?) volgens waarnemingen.be vooral voor in landbouwbedrijven (pluimvee- en varkensbedrijven) en in havens, wat wordt bevestigd door verschillende Vlaamse firma's die knaagdieren bestrijden. De soort kon plaatselijk een plaag vormen en zware schade veroorzaken.

Volgens waarnemingen.be werden er vorig jaar 40 zwarte ratten genoteerd. De verspreidingskaart geeft geen volledig beeld, aangezien de meeste gegevens in de natuur werden verzameld en niet in de menselijke omgeving die de zwarte rat verkiest. In 2024 werden er in Oost-Vlaanderen maar 6 waarnemingen gemeld, met twee voor onze regio: Wortegem en Sint-Blasius-Boekel. We wensen het niemand toe, maar we zijn dus benieuwd naar waarnemingen van deze soort in onze regio. We willen zelfs dode dieren ophalen om de schedel te bewaren om zo zelf enkele kenmerken te kunnen controleren.

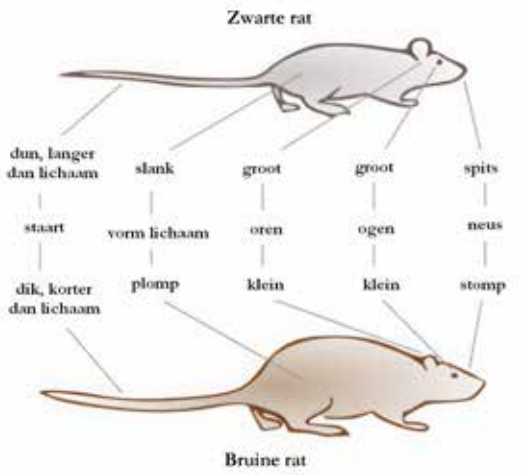

De zwarte rat en de pest.

Zwarte ratten kwamen vanuit Zuidwest-Azië, het Middellandse Zeegebied en Europa binnen[1]. Het Romeinse Rijk met zijn handelsroutes speelde een belangrijke rol in de verspreiding van de soort. Vanaf de 6e eeuw na Christus verdween de zwarte rat echter bijna volledig uit Europa. Dit kan het gevolg zijn geweest van het uiteenvallen van het Romeinse Rijk waardoor de handel – onder andere in graan – stilviel, de eerste pest pandemie en/of de post-Romeinse klimatologische afkoeling. In de 9e en 10e eeuw doken ze weer op – vermoedelijk afkomstig

van restpopulaties uit het zuiden van Europa – en nu ook in gebieden buiten het vroegere Romeinse Rijk. Vanaf de 18e eeuw namen de aantallen weer af, mogelijks als gevolg van concurrentie met de nieuw geïntroduceerde bruine rat, afkomstig uit China en Mongolië. Opmerkelijk is dat zwarte ratten in de middeleeuwen ouder werden dan nu. Waar ze nu zelden ouder worden dan 8-10 maanden, bereikten ze toen de gezegende leeftijd van 2-3 jaar[2]. Dit kan het gevolg zijn van het ontbreken van concurrentie van de bruine rat en de overvloedige aanwezigheid van voedsel. Bovendien had men nog geen modern gif om de ratten te bestrijden.

Woelrat

Wie zwarte rat zegt, denkt waarschijnlijk automatisch aan de gruwelverhalen van de pest. De pest is een infectieziekte die in Europa veelvuldig voorkwam en enorme aantallen slachtoffers maakte. De ziekte wordt veroorzaakt door de bacterie *Yersinia pestis* of pestbacil. Men schat dat door de Zwarte Dood van 1347-1351 zowat een derde van alle Europeanen het leven liet. De pest is het bekendste voorbeeld van een zoönose, een ziekte die van dieren op mensen wordt overgedragen. Bij de pest gaat het om de overdracht door onder andere rattenvlooien die met de bacterie besmet zijn. Besmetting kan ook optreden door minuscule druppels die in de lucht zweven ten gevolge van hoesten of niezen van een besmet persoon.

Sommige onderzoekers pleiten ondertussen de zwarte rat echter vrij van alle schuld. De snelle verspreiding van de ziekte in Europa zou eerder bij mensenluizen en mensenvlooien[3] te zoeken zijn. Maar dat zal de meesten onder ons allicht niet milder stemmen over de (zwarte) rat. Ratten kunnen overigens ook andere ziektes verspreiden zoals leptospirose en het hantavirus en zijn tussengastheer voor een aantal parasieten.

Woelratten

Ook woelratten schijnen nauwelijks nog voor te komen, met vorig jaar slechts 30 waarnemingen waarvan eentje in onze streek (Zingem). Woelratten kunnen veel schade veroorzaken, onder ander door het knagen aan boomwortels. In tegenstelling tot bv. de Argonne, komen ze hier in braakballen nauwelijks nog voor. Dus ook een oproep om woelratten te melden. Woelratten kan je ook aantreffen bij water, ze worden soms aangetroffen als ‘bijvangst’ bij de bestrijding van bruine rat en muskusrat.

Er bestaan twee vormen van deze *Arvicola amphibius*: een landvorm en een vorm gebonden aan water. Terwijl men vroeger dacht dat het twee soorten waren, wees genetisch onderzoek uit dat het één soort betreft. Bij waarnemingen.be worden nog echter steeds de twee soorten gegeven. In Frankrijk, vanaf niet zo heel ver over de grens, komt wel nog een andere soort voor: *Arvicola sapidus*, de West-Europese woelrat. —

De tabel voor braakbalonderzoek is te verkrijgen via desmet.rik1@gmail.com en kost € 7, portkosten bedragen € 4,5.

Bron: wikimedia

De vuursalamander in de Vlaamse Ardennen

Rik Desmet

Met zijn geel-zwarte kleuren is de vuursalamander onmiskenbaar, door zijn discrete en nachtelijke levenswijze laat hij zich echter zelden zien. De larven, met de typische gele vlekken aan de basis van de poten, laten zich makkelijker inventariseren.

In tegenstelling tot bij watersalamanders worden er geen eitjes gelegd, maar complete larven ter wereld gebracht, die bij de geboorte al 2,5 tot 3 cm groot zijn. Het larvenleven duurt meestal 3 tot 5 maanden, maar uitzonderlijk kunnen ze ook meer dan een jaar in het water blijven. Opmerkelijk is wel dat in Vlaanderen reeds veel larven worden afgezet in de late herfst en winter. Hoewel de gemiddelde volwassen leeftijd doorgaans wellicht lager ligt dan tien jaar, kunnen vuursalamanders in het wild meer dan 20 jaar worden

Het Instituut voor Natuur- en bosonderzoek (INBO) voerde in opdracht van het Agentschap Natuur en Bos (ANB) onderzoek uit naar deze karakteristieke soort van oude bossen. In het rapport dat vorig jaar verscheen, wordt uitvoerig ingegaan op alle aspecten van de soort: biotoop, genetica, aanbevelingen voor beheer … Het actuele Vlaamse areaal strekt zich uit over bosgebieden in de provincies Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant, maar het zwaartepunt situeert zich in het zuiden van onze provincie, met name in de gemeenten langs de taalgrens (Kluisbergen, Maarkedal, Ronse, Brakel).

De vuursalamander is een typische soort voor oude loof- en bronbossen. Een goede landhabitat heeft een bodem met een dikke, losse humuslaag die makkelijk doorgraafbaar is en een vochtgradiënt aanbiedt dankzij de aanwezigheid van enig microreliëf. Er moeten ook voldoende schuil- en overwinteringsplaatsen zijn: naast die dikke humuslaag zijn dat muizengangen, ruimte tussen boomwortels (van bv. grote en oude bomen) en stronken, stobben, takkenhopen, maar soms ook steenhopen. De aanwezigheid van een kruidlaag is voor de vuursalamander niet essentieel.

Vaak is de staat van de waterhabitat het meest cruciale element voor de duurzaamheid van een populatie. Larven worden typisch aangetroffen in koele, voedselarme bronbeken (de stroomopwaartse delen zonder vissen), waarbij structuurrijke, ondiepe beken de voorkeur genieten. In heel wat locaties worden echter stilstaande waters, gaande van bospoelen tot kleine karrensporen gebruikt. In het water hebben de larven schuilmogelijkheden nodig, in veel gevallen kunnen gevallen bladeren daar voldoende voor zorgen, vooral in kleinere stilstaande waterpartijen. In stromend water zijn luwe zones van belang, om te vermijden dat de larven weggespoeld worden.

Een bos dat variatie en voldoende volume aan waterpartijen bevat, biedt de lokale vuursalamanderpopulatie de beste kansen.

Het rapport stelt dat waterbeschikbaarheid één van de voornaamste kritische succesfactoren is voor het ontwikkelen en behoud van duurzame populaties. Om een goede overleving van de larven te verzekeren is beschikbaarheid van voldoende geschikt water van oktober tot mei van belang.

Het individuele leefgebied (home range) van de meeste (maar niet alle) dieren is meestal klein en de salamanders zijn erg plaatstrouw. Uit onderzoek bleek dat veel dieren zich meerjarig ophielden aan de voet van dezelfde boom en een gemiddelde home range van slechts 68 m² bewoonden. Veel dieren gebruiken jaren na elkaar dezelfde schuilplaatsen.

Het rapport bevat ook een uitgebreid – maar moeilijk – luik over het genetisch onderzoek. Doelstelling van dit onderzoek is onder andere inzicht te verkrijgen over de ruimtelijke spreiding van de genetische diversiteit in Vlaanderen en het vaststellen van de genetisch 'meest gezonde' populaties, wat essentiële informatie levert voor o.a. de opzet van mogelijke translocaties.

In het rapport wordt ook uitvoerig ingegaan op het beheer, zowel voor het water- als landhabitat. Bij bosbeheer wordt rondom gekende voortplantingswateren (bronbeken, bospoelen, grachten etc.) een bufferzone van 30 meter waar geen exploitatie is toegestaan aanbevolen.

Uiteindelijk wordt in het rapport per deelgebied aangegeven hoe de soort er voorstaat. De populaties worden gescoord voor drie criteria: populatie, genetica en habitat. Bij elk criterium wordt een score van 1, 2 of 3 gehanteerd. Hoe hoger de score, hoe gunstiger het oordeel voor het criterium. Op basis van de score voor elk van de drie criteria wordt vervolgens een finaal oordeel – prioritair, niet-prioritair – voor de populatie gegeven met aanbevelingen voor het beheer. Populaties die voor één of meerdere van de drie individuele scores een '1' halen, komen in de categorie 'prioritair' terecht. Populaties die een '2' of hoger scoren voor elk van de drie individuele scores worden beschouwd als 'niet prioritair'. Indien voor meer dan twee individuele scores geen data beschikbaar is wordt deze populatie ook beschouwd als prioritair.

We tonen hier de resultaten voor enkele bossen uit de Vlaamse Ardennen:

Plaats	Populatie	Genetica	Habitat	Oordeel
Bos Terrijst				NP
Burreken en Ganzenberg				NP
Hotond/Ingelbos/Wittentak				NP
Kluisbos				NP
Parikebos				NP
Pyreneeën Ter Guchten				NP
Steenbergbos				NP
Trimpont/Kapellenbos				NP
Brakelbos				P
Eeckhoutbos en Longkruidbosje		x[1]		P
Hauwstraat/Kanakendries/Hul …				P
Heynsdaele				P
Elenebos en Paapschure				P
Longkruidbosje Ladeuze				P
Muziekbos				P
Parkbos/Uilenbroek				P
Perlinck/Sint-Blasius-Boekel				?

Groen: gunstig; geel: voldoende; rood: ongunstig
P: prioritair; NP: Niet prioritair
[1] Geen data

Voor het Bouvelobos is verder onderzoek nodig.

Tenslotte worden de mogelijkheden en voorwaarden van translocaties besproken. Gebieden waar de soort uitgestorven is – Ename, Koppenbergbos, … – en gebieden waar geen gegevens zijn van na 1978 – onder andere Feelbos, Fonteinbos en Beiaardbos (Kluisbergen), Bois Joly (Ronse), Louise-Marie – zouden daarvoor kunnen onderzocht worden. —

Het rapport is te downloaden op de site van het INBO: SPEYBROECK J. *et al.*, (2024) - Populatieonderzoek en beheervisie voor de vuursalamander in Vlaanderen - Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (60), doi.org/10.21436/inbor.115786497

Een vuursalakikker of toch gewoon een bruine kikker?

Tijdens een van onze avondlijke uitstapjes in het kader van de monitoring van de vuursalamander was het even schrikken!

Tekst en foto's Renaat Vermeulen

In het licht van haar zaklamp had Martine plots een vreemd, flink uit de kluiten gewassen beest in het vizier. Kijk maar naar de foto en zeg zelf wat je ziet. Helemaal in de ban van 'onze' vuursalamanders begonnen we al snel te fantaseren. Een kruising tussen een salamander en een kikker, zou dat kunnen?

Terug met de voeten op de grond nu dus. Een kruising tussen die soorten is onmogelijk. Salamanders behoren tot de orde '*Urodela*' (of *Caudata*), terwijl kikkers tot de orde 'Anura' behoren. Deze twee groepen hebben zich al miljoenen jaren geleden van elkaar gescheiden en hebben verschillende genetische en reproductieve kenmerken ontwikkeld.

Bij navraag bij de amfibieënspecialist van Natuurpunt bleek dat het hier om een 'doodgewone' bruine kikker ging (*Rana temporaria*). Wij vinden hem nog steeds niet zo doodgewoon, maar wat opzoekingswerk leert ons dat er veel kleurverschillen bestaan bij bruine kikkers. In hun opperhuid bevinden zich verschillende pigmentcellen en onder invloed van diverse factoren veranderen die van kleur. Zo kan hun kleur veranderen naargelang de omgeving waar ze in leven. Ook het seizoen kan bepalend zijn, zo zullen de mannetjes in het paarseizoen helder van kleur worden, allicht om indruk te maken op de kikkerdames.

Conclusie: in het bos in het donker zie je soms spoken, en af en toe een rare bruine kikker … —

Hersteldienst voor houtige wegkanten gevraagd

Veel gemeenten in onze streek hebben een groendienst, met als bijkomende taak om naast openbaar groen ook landelijk groen te onderhouden. Onder landelijk groen neem ik alles mee wat niet met grasmachine of klepelmaaier kan onderhouden worden: houtige wegkanten, taluds van holle wegen, alleenstaande oudere bomen of knotbomen, doorgegroeide hagen, verruigde 'overhoekjes'... Ze geven een onmisbaar accent aan ons landschap en helpen tegen dure gevolgen van erosie en de verschraling van de veelbesproken biodiversiteit in dat landschap.

Norbert Desmet

Groendiensten zijn een grote kostenpost voor een gemeente en hun taken worden er niet minder om. Vroeger werden veel van die kanten door de 'aangelanden' onderhouden met oude kennis, hetzij voor brandhout, hetzij als ondersteuning tegen verglijding en erosie of gewoon als perceelscheiding. Ooit was dit een soort gemeenschapsdienst die nu dient overgenomen te worden met betaalde werkuren. Als men zo tegen het eind van de winter de resultaten evalueert, dan kan men niet anders dan opmerken dat veel kennis verloren gegaan is. Hoe snoeit men om die vaak heel oude landschapselementen niet de doodsteek te geven, of hoe herstelt men gaten van de slijtage door de tijd? Onlangs had ik het idee dat de Touring-hersteldienst gepasseerd was maar dat die alleen nog nieuwe wielen kon plaatsen, de carrosserie is steeds van minder tel ... Veel van die toch belangrijke landschapselementen zijn er belabberd aan toe.

Wilg eenzijdig afgezaagd tegen 'overlast aan de straatkant', maar dodelijk op korte termijn voor de knotwilg. © Norbert Desmet

Het machinepark speelt een cruciale rol, net als in de huidige landbouw en soms even desastreus. Maar een massief van hondsrozen te lijf gaan met een kettingzaag is gekkenwerk én gevaarlijk. Dat heb ik zelf gezien en dan komen we aan een belangrijk punt: sturing en opleiding van personeel in de groendienst. Dat zou een item kunnen zijn voor een pano-reportage maar tegelijk wil dat zeggen dat er veel werk aan de winkel is. We zien pogingen tot herstel, allemaal goed bedoeld, maar met verloren kennis van soorten en technieken. Voorbeelden genoeg: knotbomen met alleen twee dikke takken en jaarlijks nauwkeurig weggesnoeide zijtakjes, daar komt nooit een steenuil in wonen ... Of oude lage knotten aan de wegkant waar jaarlijks de 'hinderlijke' buitenste takken worden weggehaald. En een herstelaanplant met te klein plantgoed tussen opschietend gras, dat wordt ook al niets, ook als men dan bovendien nog ongeschikte soorten kiest. En soorten zijn afhankelijk van de omgeving met als voorbeeld elzen in natte omgeving, hazelaar op drogere grond. En graag met

wat aangepaste diversiteit, met een mix van autochtone soorten, keuze genoeg maar vaak kennis te kort. Vroeger was men daar 'mee opgegroeid' en werd plantgoed vaak uit de omgeving gerecupereerd, eigenlijk op zich een goede gewoonte. Ondanks de beste bedoelingen voor de zorg voor het landschap door initiatieven als RLVA (en het landschapspark nu?) slaagde men er toch niet in om het tij wezenlijk te doen keren op vlak van biodiversiteit en aankleding van het landschap. Toch alle lof voor de pogingen!

Wat staat dit nu allemaal in Meander te doen, snoei- en plantles voor Natuurpunters? Het is een niet te onderschatten element in het behoud van biodiversiteit. Vaak zijn wegkanten en 'vuile' hoekjes de enige overlevingskans voor bv. slakken en insecten, op hun beurt voedsel voor egels en lijsters, een huis voor vos en muis, of de laatste zaaddepot voor kwijnende plantensoorten. Of juist genoeg bessen en zaden om bij een winterprik vogels te laten overleven in een verder uitgemolken landschap. Steeds moet ik meewarig denken aan de grootse herstelplannen, vaak uitgedacht aan een te grote werktafel in een studiebureau, meestal te groot voor kleinschalige natuuringrepen. Voor wie het nog niet weet: er is recent een PLAN GEELGORS van ANB (Agentschap voor Natuur en Bos), VLM (Vlaamse Landmaatschappij) en de provincie. De geelgors als voorbeeld van een nog net overlevende soort: Zo betekende het opruimen van twee houtkanten door de boer, ooit voorzitter van de milieuraad in Kluisbergen, het einde van twee territoria. Eentje werd achteraf herwonnen door de aanleg – particulier! – van een hoogstamboomgaard, extensief beheerd en niet gespoten en met meidoornhagen, een milieu-award meer dan waard! Want daar kwamen ook redelijk rap kneutjes, grasmussen en andere kleine zangers terug. Met goede zorg voor openliggende ruimte in veel wegbermen kan men daar ook snel gelijkaardige resultaten boeken of minstens de achteruitgang wat vertragen? Dat is natuurlijk niets om de komende verkiezingen mee te winnen, maar het kan een begin zijn om gemeentelijk een betere landschapszorg op poten te zetten.

Gevoeliger ligt misschien het belang voor de toeristische troeven van de streek, zodat men eindelijk eens naast het Kwaremontbier en de Ronde ook werk maakt van wat toch indruk maakt buiten de streek: het landschap. Alleen is toerisme een tweesnijdend zwaard. Soms maar eventjes oppervlakkig bij de les, maar voor de goede zaak en wie weet, om een toekomstige verkiezingsfolder wat zinvoller te maken: "we hebben het landschap echt behouden en zelfs verbeterd". Mooi toch als slogan en zelfs zinvol voor de toekomst van onze kinderen en kleinkinderen. —

Hommelzondag

Zondag 1 juni staat in het teken van de hommel (zie kalender).

Hommels hebben een belangrijke rol als bestuivers, maar hebben het bij ons erg moeilijk. Van de 31 soorten die begin 20ste eeuw in België rondvlogen, zijn er nu nog maar 10 soorten die niet bedreigd of kwetsbaar zijn.

Wie een tuin heeft, al is het maar een kleine, kan helpen door hommelvriendelijke planten te kiezen. Een overzicht van dergelijke soorten vind je op www.natuurpunt.be/nieuws/hommels-helpen-in-de-tuin.

Keuze genoeg en je hoeft niet in te boeten op kleur. Belangrijk is dat je probeert om van lente tot herfst voldoende stuifmeelbronnen te voorzien.

Klim op, hang af, kruip verder… en de merels doen de rest

**Klimop verovert langzaam maar zeker de wereld.
Net zoals de klimaatopwarming is zijn veroveringstocht traag begonnen,
maar lijkt hij wel exponentieel in snelheid toe te nemen.**

Henk Coudenys

Ik overdrijf weliswaar een beetje, maar toch niet helemaal. Het is niet enkel in mijn half wilde tuin dat er steeds grotere oppervlaktes onder de bomen en struiken met klimop zijn bedekt. Het zijn niet enkel mijn bomen die tot in de top begroeid zijn met een laag klimop. Ook het privébosje van een van de buren bestaat enkel nog uit een bodem, struiken en bomen die met klimop zijn overgroeid. De rijen knotwilgen in de buurt: idem dito. In de meeste relicten van oude gerief-bosjes[1] tiert klimop welig, net zoals in veel oude tuinen. In steeds meer natuurgebiedjes zie je de klimop oprukken. Recent ging ik wandelen in de Kriephoek in Semmerzake, het Doornhammeken in Zevergem, langs de Sportdreef in Gavere en overal zag ik hetzelfde verschijnsel. Op heel veel plekken in de bossen van onze Vlaamse Ardennen valt vooral ‘s winters het vele groen van de klimop op tussen de kale stammen en kruinen.

Klimop kruipt omhoog, hangt omlaag, kruipt over de grond en over alle obstakels heen. Hij laat weinig tot geen ruimte voor andere planten. Op een boomstam waar zich een ring van bloeiende klimop rond gevormd heeft, die zich een meter of meer uitstrekt, groeien geen mossen of korstmossen wegens gebrek aan licht. Een (bos)bodem die bedekt is met klimop heeft nauwelijks andere planten in de ondergroei.

Ik vermoed dat het veranderende klimaat de klimop een sterk concurrentievoordeel oplevert tegenover andere planten. Met zijn altijd groene bladeren kan hij bij zachte wintertemperaturen aan fotosynthese doen en zachtjes groeien daar waar de rest van de vegetatie stil staat. De bladeren blijven overigens heel lang meegaan. Zo zie je op de foto een klimopblaadje waarop drie jaar geleden ‘hallo’ werd geschreven. Het blad is nog steeds intact en tot fotosynthese in staat.

Veel moet klimop dus niet investeren in het herstel van bladverlies. Alle energie kan naar nieuwe groei gaan. En groeien doet de klimop aan een steeds sneller tempo; knotwilgen die zes jaar geleden geknot werden en toen nog vrij waren van klimop, zijn nu totaal overgroeid. ‘s Winters kan je jonge

klimopscheuten vinden die gestaag verder groeien, trager dan in andere seizoenen weliswaar, maar profiterend van elke dag waarop de temperatuur enige fotosynthese toelaat.

Klimop gedijt in natte omstandigheden en is goed bestand tegen droogte. De hechtwortels waarmee ze bomen en muren opklimmen hebben als eerste functie weliswaar houvast bieden, maar ze zijn ook in staat om vocht op te nemen. Niet al het water dat door hun hoogste bladeren verdampt wordt, moet uit de grond komen en tien meter of meer omhoog worden vervoerd, in tegenstelling tot hun gastheren, de bomen, die dat wel moeten doen.

Klimop bloeit in de nazomer en het begin van de herfst en voorziet tal van insecten van nectar die ze dan niet meer zo massaal van andere planten kunnen krijgen. Het is telkens weer een gezoem van jewelste op zonnige dagen wanneer honing- en wilde bijen, wespen, vliegen en zweefvliegen van de ene bloem naar de andere vliegen. Tijdens sommige jaren komen daar trekvlinders bij, zoals de atalanta, en de laatste jaren helaas ook heel wat Aziatische hoornaars.

Vervolgens worden er massaal veel bessen gevormd. Deze zijn tijdens de wintermaanden zeer gegeerd door lijsterachtigen en houtduiven. Tijdens de strenge winter van 2013 kampeerde er enkele wekenlang een groep koperwieken in mijn tuin, die zich dagelijks volpropten met klimopbessen. Toen deze op waren, verdwenen de vogels weer. Maar meestal zijn het merels en af en toe enkele zanglijsters die komen oogsten.

Bij houtduiven zijn ze ook in trek, ondanks dat deze zware vogels de bessen al onhandig fladderend van de trosjes moeten plukken. Duizenden bessen verdwijnen er in hun magen en de voormalige bloemtrossen blijven kaal achter.

Eens ze het darmkanaal van de vogels verlaten, kiemen de klimopzaden zodra ze daar de gelegenheid toe krijgen. Ook dat gebeurt steeds vaker reeds in de winter. Een beetje humus, wat vocht en een minimum aan warmte lijken reeds te volstaan. Overal waar een merel ‘s winters is gepasseerd en zijn uitwerpselen heeft gedeponeerd, kan je nu kiemplantjes van klimop vinden.

Vaak kijk ik bezorgd naar de bomen die met klimop zijn overgroeid. Sommige zie ik bezwijken, andere lijken best wel te gedijen. Klimop groeit min of meer recht omhoog langs de stam, slingert er zich niet omheen en wurgt bijgevolg de boom niet zoals kamperfoelie dat wel doet. Hoe groter en steviger de boom, hoe beter hij bestand lijkt tegen een mantel van klimop. Een struik zoals sleedoorn bezwijkt al snel onder het gewicht. Kleinere bomen zoals pruimelaars worden na enkele jaren verstikt door de klimop die zich aan hen vastklampt. Ook jonge bomen die al vroeg overgroeid worden, kunnen de concurrentie vaak niet aan. Zo zie je op de volgende pagina een es met daarnaast een zwarte els. Beide zijn zwaar met klimop bezet. De es oogt vitaal genoeg om het nog wel een tijdje uit te zingen. De zwarte els lijkt op zijn laatste benen te staan.

Aziatische hoornaar en klimopbij
© Rik Desmet

Daar tegenover staat dat de klimop een isolatielaag rond de stam vormt die het negatieve effect van een brandende zon op een veel te hete zomerdag kan verzachten. Tijdens strenge winters geeft diezelfde klimopjas mogelijk bescherming tegen vorstschade.

Wat stormschade tijdens een winterstorm betreft, maak ik me de volgende bedenkingen: de klimop, met zijn enorme gewicht aan bladeren vangt meer wind dan een kale boom en dus is het risico voor de boom groter met klimop dan zonder. Anderzijds vormen oude klimopstammetjes een soort exoskelet

Deze es (links) en zwarte els (rechts) zijn zwaar met klimop bezet. De es oogt vitaal genoeg om het nog wel een tijdje uit te zingen. De zwarte els lijkt op zijn laatste benen te staan.

waarmee de boomstam net versterkt wordt tegen kapot waaien.

Als ik ‘s winters mijn twee dwerggeitjes loslaat in de tuin omdat hun wei te weinig gras bevat en het hooi op is, vreten ze zich graag vol met klimop. Van de giftige stoffen die deze plant bevat lijken ze totaal geen last te hebben. In onze bossen doen de reeën wellicht hetzelfde en houden ze zo de uitbreiding van klimop toch enigszins in toom. Het altijd groene blad van deze klim- en kruipplant helpt hen te overwinteren.

Soms vraag ik me af: ‘Zou ik niet beter al die klimop van rond deze of gene boom weghalen?’ Maar dan denk ik aan de gaaien die twee zomers geleden in de ‘klimop-es’ nestelden en er hun jongen hebben grootgebracht, aan de houtduiven die jaarlijks hun tenten opslaan in diezelfde boom en aan alle andere vogels die ik ‘s zomers in en uit de klimop zie tevoorschijn komen en verdwijnen. Heel wat vogels hebben ongetwijfeld liever een met klimop begroeide stam voor het maken van hun nest dan een boom met minder beschutting.

In de snel veranderende omstandigheden van onze huidige tijd bestaat er in onze natuur geen goed en slecht, wel de zoektocht naar nieuw evenwicht tussen alles wat leeft. Hierbij verschuift het voordeel nu eens naar de ene en dan weer naar de andere soort. Vandaag hoort klimop duidelijk bij de gelukkigen. —

1 Een geriefbos is een klein bos waar in vroeger tijden het hakhout vandaan werd gehaald dat in en rond het huis werd gebruikt.

Scan voor meer foto’s bij dit artikel

BEATRIJS
boeken, boeken & boeken
www.beatrijs.be
Nederstraat 42 - Hoogstraat 37
9700 Oudenaarde
Tel: 055 31 44 77, Fax: 055 30 03 45
bestel@beatrijs.be

BelCoPrint
Tolpoortstraat 3 • 9800 Deinze
Copycenter | Planafdruk | Grafisch Ontwerp
Stempels | Kunstschilders & Tekenmateriaal
www.belcoprint.be

Natuurpark Levende Leie in de kijker op 25 mei

Myriam Van Winckel

De streek rond de Leie tussen Deinze en Gent is ecologisch erg waardevol. Eén groot Natuurpark Levende Leie zal die streekidentiteit versterken. Natuurpunt probeert samen met andere partners om de aanwezige natuurgebieden met elkaar te verbinden en stelt daarin de bescherming van de natuurwaarden prioritair.

Daarbij streeft Natuurpunt naar een aaneengesloten, robuust natuurrijk landschap, met een herstel van vochtig en nat hooi- en weiland alsook de ontwikkeling van beekbegeleidend bos met natuurlijke overgangen naar de drogere valleiflanken.

In bepaalde delen streven we naar een half open valleilandschap zonder perceelsgrenzen met een mozaïek van grasland, ruigte, moeras, rietland en spontaan ontwikkelde bostypes.

In ons Natuurpark Levende Leie puzzelen we dus het lappendeken van vele kleine percelen samen tot grotere natuurcomplexen die van groot belang zijn voor behoud van biodiversiteit. Terzelfdertijd vervullen ze ook mee een functie als klimaatbuffer waarbij het gehele valleigebied deel uitmaakt van het watersysteem. Naast bosuitbreiding is de versterking van natte natuur in Vlaanderen immers een absolute prioriteit.

Tijdens de Levende Leiedag krijg je informatie over deze realisaties en plannen. Je kan er de pracht van de Leienatuur bewonderen tijdens begeleide wandelingen en boottochten, maar ook beleven tijdens één van de vele activiteiten. Hou de datum dus vrij, en kom met het hele gezin genieten.

Het gedetailleerde programma kan geconsulteerd worden via de link ‘activiteiten’ op natuurpuntregiogent.be.

Oude Leie te Deinze © Yves Adams

Een verhaal over de ooievaars in Vlaamse Ardennen+ Deinze de Brielmeersen en België

Mijn interesse in het leven van de ooievaar (*Ciconia ciconia*) werd gewekt toen ik de vogels in de Brielmeersen ging tekenen. Ik geraakte geboeid door wat er allemaal te ontdekken en te beleven is.

Viviane Lootens

Met dank aan Bjorn, Jan, Etienne en Koen die helpen om het leven van de ooievaars van Vlaamse Ardennen+ in kaart te brengen.

Soms is het ooievaarsleven heel rustig, maar op andere momenten lijkt het op een soap wanneer ze onderling vechten voor een nest, of wanneer nestmateriaal gestolen wordt als de eigenaar even weg is. Met verbazing keek ik ook naar het moment dat hun nest uitwaaide bij een storm. Snel werd het nest weer opgebouwd, het vrouwtje stond immers op het punt te leggen. Bij het tekenen zag ik ook dat de jonge ooievaars al klepperen. Ik leerde dat dit van levensbelang is voor de jongen, anders herkennen hun ouders hen niet.

Terug in de tijd… De ooievaar was door menselijke vervolging zo goed als uitgestorven in West-Europa. In de Atlas van de Belgische broedvogels van 1988 is er melding van één koppel in België.

In het boek ‘Zijn er nog vogels’ (1991 L. Menschaert) staan er geen broedgevallen van ooievaar in VA+. Volgens dat boek werden er in Zeveren in 1966 nog 4 vogels geschoten die op een dak landden.

In de Atlas van de Vlaamse broedvogels 2000-2002 was de ooievaar een schaarse broedvogel, met een schatting van 41 - 47 paren. In VA+ waren er geen broedparen. Door een betere bescherming en door herintroductie begon de populatie vanaf 2000 weer te groeien. Hierover kan je alles lezen in het boek ‘Ooievaars zonder grenzen’ van Kris Struyf. Het boek beschrijft hoe de ooievaar terugkwam naar onze streken.

Maar hoe kwamen de ooievaars naar Deinze? In 2004 kregen de toenmalige beheerders van de Brielmeersen 3 geleewiekte[1] ooievaars van een particulier. Ze hoopten snel op een broedgeval, maar het bleken allemaal mannetjes te zijn. Door ruilen kwamen ze in 2007 in het bezit van vrouwtjes. Waar die vandaan kwamen, is mij niet duidelijk. De geleewiekte vogels trokken ook wilde ooievaars aan. Op waarnemingen.be zijn in 2007 reeds de eerste waarnemingen van overvliegende wilde vogels te zien, zoals drie exemplaren in mei 2007 over Deinze. In 2010 was er een eerste broedgeval. Ook dat is op waarnemingen te

vinden. Twintig jaar later, in 2024, waren er 5 bezette nesten. In 2023 waren dat er nog 6.

De nesten

Een nest is ongeveer 1,3 m breed. Hoe ouder het nest hoe hoger het is. Een nest van 5 jaar oud kan tot 2 ton wegen. De vogels bouwen gedurende de hele broedtijd aan het nest. We gebruiken voor de opvolging van de nesten per nest een code, bijvoorbeeld HMC = Hoge mast kant cafetaria. Dat is gemakkelijk om broedresultaten en andere interessante informatie door te geven.

HMC: Het hoogste nest in een oude elektriciteitspyloon is bezet door een koppel ooievaars waarvan de man twee ringen draagt M6633 en groen1371. Hij is geboren in Planckendael. Door de ringen is de vogel gemakkelijk herkenbaar. Zijn vrouw heeft geen ringen. Het is dus niet zeker dat het al altijd hetzelfde vrouwtje is. Ze blijven het hele jaar in de omgeving. In 2024 hadden ze 2 jongen.

HMB (hoge mast boven): In de andere elektriciteitspyloon zitten twee nesten. De vrouwelijke ooievaar is ook geboren in Planckendael. Dat kan je gemakkelijk zien aan haar oranje ring 0805. Ze is geboren in 2008 en is al te zien op deze locatie vanaf 2010. De man draagt een niet af te lezen kweekring. We weten dus niet vanwaar hij afkomstig is. Het koppel blijft het hele jaar in de ruime omgeving van de Brielmeersen. In dit nest werden in 2024 drie jongen geboren, één jong stierf.

HMO: Het nest er onder is bezet door een paar met een Nederlandse mannelijke ooievaar. Hij draagt een lipring met nummer 9384 en is in 2009 in Voorst, Gelderland, geboren. De vrouwelijke vogel heeft geen ringen. Deze vogels vertrekken in het najaar en komen in de loop van januari terug. Ze kregen in 2024 drie jongen die allemaal geringd zijn en uitvlogen.

NP2: Op een lage nestpaal (NP) zat dit jaar een koppel zonder ringen. Ze kregen drie jongen waarvan er één stierf. Waarschijnlijk was dit koppel ook vorig jaar al in de Brielmeersen. Dat kon je wat aan hun gedrag zien.

Op deze nestpaal zat in 2023 een ander jong koppel. Zij hadden een mislukt nest. We konden de ring aflezen van het vrouwtje: Helgoland 199V. Ze was in 2021 in Dortmund, Duitsland, geringd als donskuiken, en dus nog een zeer jonge vogel in 2023. Dit paartje is in 2024 niet teruggekomen. Ooievaars broeden pas voor het eerst succesvol rond de leeftijd van 4-5 jaar. Geen verrassing dus dat het in 2023 nog niet lukte.

NP3: En op een wat hogere, nieuw geplaatste, nestpaal zat voor de Brielmeersen een nieuw koppel. Dat kon je zien aan hun ringen. Man M6835: deze vogel werd geringd in de Brielmeersen in 2019. Het vrouwtje Y9444 groen2053 werd in 2020 geringd in Planckendael. Het vrij jonge paartje had twee jongen die al heel vroeg dood gingen. Benieuwd of ze er in 2025 terug zullen zijn.

Tekening Viviane Lootens

NTW1: Lange tijd was er ook een ooievaarsnest in de treurwilg in de kolonie met de blauwe reigers, dat bezet was door een ongeringd koppel. Dit jaar hadden de blauwe reigers echter zeer vroeg jongen en toen deze ooievaars terugkwamen van hun reis naar het zuiden was hun nest al bezet met reigerjongen. De ooievaars zijn terug vertrokken.

In 2024 zijn op alle nesten samen 9 jongen volgroeid. Rond 13 juli waren ze allen al uitgevlogen. De jonge vogels blijven dan nog wat in de buurt rondhangen en leren zo hun geboortegrond kennen. Na enkele weken vertrekken ze uit de regio.

Op trek

Alle jonge ooievaars vertrekken naar het zuiden. Begin september zijn ze waarschijnlijk al aangekomen in Noord-Spanje of West-Afrika,

ook de meeste broedkoppels zijn tegen dan vertrokken.

Regelmatig zijn er terugmeldingen van geringde ooievaars. De ooievaar Y0387 die hier geringd werd op 05-06-2023, is helemaal naar Kénitra in Marokko gevlogen, in zijn eerste najaar. Hij werd daar op 2-03-2024 op een afvalverwerkingsplaats gespot en gefotografeerd. Fijn om te weten toch.

Sommige jonge ooievaars lijken ook al in hun eerste jaar terug te keren en verkennen dan de ruime omgeving. Zo was er op 31-08-2024 een terugmelding van dezelfde vogel, Y0387, uit Helkijn, West-Vlaanderen. Dat is op 30 km van zijn geboorteplaats in Deinze waar hij/zij 14 maanden en 25 dagen eerder in het nest geringd werd. Hij/zij is dan dus al terug uit Marokko.

De terugtrek gebeurt al vroeg. Vanaf januari komen de eerste koppels aan op de broedplaatsen.

Ringen

De 9 jongen konden in 2024 allemaal geringd worden. Dat is een hele klus. Er wordt daarvoor gebruikgemaakt van een hoogtewerker. Het ringen gebeurt door Jan Van den Berghe, ringer van het Koninklijk Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN). Hij en degenen die helpen dragen een helm en een veiligheidsgordel.

Het ringen moet op het juiste moment gebeuren. De jongen mogen niet te klein zijn, maar ook niet te groot. Enerzijds moeten de poten van de jonge vogels groot genoeg zijn, anderzijds mogen de jongen niet te groot zijn, zodat ze niet uit het nest springen. Daarom worden alle nesten op voorhand goed gescreend. Daarbij wordt gebruikgemaakt van een drone van een vrijwilliger van de Vogelwerkgroep Zuid-West Vlaanderen. De jongen krijgen een zwarte ELSA ring en zijn daardoor individueel herkenbaar.

Grofweg zijn er 3 soorten ringen:

Officiële ringen: verschillend per land. In België gebruikt de ringdienst van het KBIN zowel de metalen ringen als de zwarte plastic ELSA ringen, beide met codes Mnnnn of Ynnnn, waarbij nnnn een cijfercode is. Op de zwarte ELSA ringen staat bovendien de code BLB.

Lokaal project bv. Kleurring Planckendael, wordt in Planckendael gebruikt om de vogel gemakkelijk te herkennen. De eerste 2 cijfers zijn het geboortejaar

Kweekringen: niet af te lezen, is enkel bewijs dat de vogel op legale manier is gekweekt.

Ooievaar Observatie Initiatief, OOI

OOI is een netwerk van mensen die op één of andere manier actief betrokken zijn bij ooievaars in België. Ze delen hun gegevens om zo bij te dragen aan een betere opvolging en bescherming van de ooievaars. Jaarlijks worden de broedresultaten in kaart gebracht.

OOI stelde vast dat 2024 nog nooit zoveel ooievaars in België hebben gebroed. Er waren 270 broedplaatsen, en dat is een flinke sprong vooruit. Op 187 broedplaatsen (70%) werden met succes in totaal 443 jongen grootgebracht, waarvan 304 (68%) werden geringd. Gemiddeld komt dit voor 2024 neer op 1,64 uitgevlogen jongen per bezet nest en 2,37 uitgevlogen jongen per geslaagd broedgeval. Die gemiddelden liggen in de lijn

Voorbeeld metalen ring Y9440: officiële Belgische ring en groen2053: lokaal project Planckendael vogel in 2020 geringd en de 53ste vogel van dat jaar.

ELSA ring zwart: officiële Belgische ring, M6835 BLB geringd in de Brielmeersen 2019

van de vorige jaren. Sterfte bij jongen kan verschillende oorzaken hebben: onervaren ouders, slecht weer, predatie, voedseltekort …

In december, gelijktijdig met de watervogeltelling, is er ook een wintertelling van ooievaars. Een klein deel van de Vlaamse broedpopulatie trekt niet weg, maar blijft ter plekke overwinteren. Die vogels bezoeken regelmatig hun nest. In december 2023 waren het er 103. In de omgeving van de Brielmeersen bleven gemiddeld een 4-tal ooievaars.

De toekomst?

Op meerdere plaatsen in VA+ zijn nestpalen geplaatst voor ooievaars. Het is wachten op het eerste succesvol broedgeval buiten de Brielmeersen. Dat zou kunnen bijdragen tot een meer natuurlijke verspreiding van de ooievaar in onze regio. Er valt nog heel wat te leren over de ooievaars en hoe ze omgaan met hun veranderende leefomgeving. In de reeks vogelmonografieën uitgegeven door Atlas Contact verscheen in 2023 ‘De ooievaar’ van Kester Freriks. Aanbevolen lectuur voor wie meer over deze mooie vogel te weten wil komen.

Wil je helpen? Mocht je een ring kunnen aflezen, dan is het goed dit in waarnemingen.be in te geven en de ringnummers door te geven aan BeBirds[2]. Na een tijdje krijg je dan antwoord met gegevens over de vogel. Ergens een broedverdachte ooievaar gezien in onze streek, buiten de Brielmeersen, geef het door. De ooievaar leeft graag in de nabijheid van de mens. Echt schuw is hij niet. Hij is groot en makkelijk te zien. Dat maakt hem een goede ambassadeur voor natuur. Natuurherstel werkt wanneer de mens kiest voor stoppen met vervolging en inzet op bescherming.

Bij het verschijnen van dit artikel is het nieuwe broedseizoen al begonnen. Ik kijk er naar uit. Wat zal er gebeuren? Welke verhalen spelen zich af? En de ooievaars tekenen dat hoort erbij, hun wit/zwart verenkleed met rode snavel en poten maken van hen een ideaal model. —

1 Bij leewieken (of kortwieken) van een vogel wordt aan een vleugel een gedeelte van het vleugelbeentje definitief weggenomen zodat hij niet meer kan vliegen
2 https://odnature.naturalsciences.be/bebirds/nl/

Scan voor meer foto’s bij dit artikel

De veren maken de vogel

Wie veel buiten loopt, raapt ongetwijfeld al eens een pluim op. Soms is de voormalige eigenaar van de pluim gemakkelijk te achterhalen, maar meestal is niet direct duidelijk van welke vogel de pluim afkomstig is.

De site Featherbase (featherbase.info) kan helpen bij het determineren. Featherbase is een werkgroep van Duitse wetenschappers op het gebied van veren en verzamelaars van over de gehele wereld, die de handen ineengeslagen hebben om de grootste en meest omvangrijke onlinedatabase van veren bijeen te brengen. De website toont (alle) veren van honderden soorten. Als je een account (gratis) aanmaakt kan je op deze site ook foto’s opladen om hulp bij identificatie te vragen.

Ook op de facebookpagina ‘determinatie van veren’ kan je een vraag stellen over een gevonden veer.

Pluimen van een ooievaar

Bijzondere vogelwaarnemingen winter 2024-2025 Vlaamse Ardennen+

We beleefden voor watervogels een leuke winter in Vlaamse Ardennen+ met een aantal soorten die we niet jaarlijks te zien krijgen.

Dimitri Van de Populiere

Zo was er voor de volledige periode een vrouwtje krooneend aanwezig in Ruien. Een mannetje topper werd gezien in Ruien en Callemoeie. Er waren 3 waarnemingen van nonnetje (Callemoeie, Donk en Tweeling). Grote zaagbek werd op verschillende locaties gezien, met 1 ex. dat 3 weken op de Donk verbleef. Een vrouwtje eidereend (Björn D.) verbleef 1 dag op de Callemoeie, waar ook geoorde fuut zich af en toe eens liet zien. De parelduiker (Kay P) die in november opdook, werd ook in december nog gezien.

Kolganzen werden de hele winter zowat overal gezien. Maar bijzonder leuk was een groepje toendrarietganzen die in januari en februari in Semmerzake werd gezien.

Bijzonder was ook de aanwezigheid van een groepje van 3-4 koereigers in de buurt van Oudenaarde. Ze bleven de hele winter aanwezig en werden op diverse locaties gezien. Kleine zilverreiger werd in 10 km-hokken waargenomen, grote in 119 km-hokken. Al even geen jaarlijkse wintergast meer: de roerdomp. Deze winter wél waargenomen in het Paddenbroek en de Donk. Kraanvogels werden in alle drie de maanden waargenomen, telkens kleine groepjes op trek. In de Brielmeersen in Deinze keerden vanaf januari ook de ooievaars terug. Een grote mantelmeeuw werd gezien in Eke.

Appelvink

In de winter monitort de Vogelwerkgroep ook diverse slaapplaatsen in de regio. In Zingem kwamen tot max. 14 grote zilverreigers slapen. De Donk werd ontdekt als nieuwe slaaplocatie waar op een gegeven moment kleine zilver (1 ex.), grote zilver (2 ex.) en koereiger (4 ex.) kwamen slapen. Een witte pyjama-party als het ware! Blauwe kiekendieven kwamen slapen in de Langemeersen en bereikten een maximum van 13 ex. in februari. De Snippenweide in Eine bood 's avonds dan weer rust voor 60-80 waterpiepers. De meeuwenslaapplaats van de Callemoeie trok tot max. 3 zwartkopmeeuwen, 3 geelpootmeeuwen en 9 Pontische meeuwen aan.

De winter is voor steltlopertjes bij ons eerder rustig. Bokje werd op 6 locaties gezien. Over Eine vloog een wulp. In februari begonnen goudplevieren aan de terugtrek en enkele vroege grutto's tankten even bij in Meilegem.

Bij de roofvogels kwam havik op 8 locaties in de notitieboekjes terecht. Ook de rode wouw was goed voor 11 waarnemingen. Smelleken werd op 5 locaties gezien. De slechtvalken in Oudenaarde zijn ook terug gekoppeld. Ook in Ronse en Zottegem zit een koppeltje.

Ransuil, een soort die het zeer lastig heeft, werd nu toch in 14 km-hokken opgetekend. In vergelijking met de vorige 5 jaren toch iets beter.

Oehoe is dan weer niet meer weg te denken uit VA+, met vanaf januari in het zuiden van de regio diverse baltsende mannetjes en/of paartjes. Velduil werd gezien in Zeveren en in de Langemeersen trokken 2 langdurig pleisterende exemplaren fotografen aan van heinde en verre.

Kleine bonte specht werd in 17 km-hokken opgetekend, middelste in 14. Zwarte specht werd gezien/gehoord in Semmerzake, Vurste en Ronse.

Ze zijn er! De raven. Het was enigszins te verwachten nadat ze al tot broeden kwamen in Pays des Collines, dat ze ooit wel eens een stekje in de Vlaamse Ardennen zouden zoeken. Na wat sprokkelwaarnemingen enkele jaren terug, lijken ze nu definitief op zoek naar een stekje. We kregen waarnemingen van een koppeltje binnen uit het Kluisbos, Heynsdaele en het Muziekbos. Is het hetzelfde koppel dat rondzwerft? Zijn er 2 koppels? Dat moet het voorjaar uitwijzen.

In februari zong de grote lijster nog op 5 locaties in VA+. Voor kramsvogel was het een flauwe winter. Roodborsttapuiten overwinterden op diverse locaties. SOS, ringmus! Deze winter nog op 7 locaties. Voor wie het een topwinter was: de appelvink! Je kan het een echte invasiewinter noemen. Ze werden in 31km-hokken waargenomen, met een maximum van 16 ex. in het Spei in Oudenaarde (Lotte V.). Goudvink werd op 6 locaties gevonden. Een mooie groep (30 ex.) geelgorzen bracht de winter door op een voedselakker in Nukerke. Hopelijk brengt het voorjaar broedsucces voor deze beestjes. Een Europese kanarie kwam in een tuin in Welden op bezoek (Gunther G). Barmsijzen werden op 6 plekken gevonden.

Afsluiten doe ik met de zeldzaamste soort van de winter. Op tweede kerstdag vond Jurgen D. een Pallas boszanger in het Kluisbos. Het is nog maar de tweede waarneming ooit van de soort in onze regio. —

Wens je de waarnemingen van dichter op te volgen, of wil je er zelf aan bijdragen? Bezoek dan zeker eens onze vernieuwde website op vwg-vlaamseardennenplus.be.

Houtduif © Rik Desmet

Tuinvogels tellen

Tijdens de 22e editie van Het Grote Vogelweekend van Natuurpunt telden, 53.539 deelnemers, verspreid 28.609 tuinen, 816.412 vogels. **De top drie is: huismus, koolmees en vink.** Opvallend is dat het aantal vogels per tuin met gemiddeld 21 vogels van 7 soorten lichtjes blijft dalen. Ondanks het bezoek van 'wintermerels' uit het noorden, is duidelijk dat onze eigen merelpopulatie zwaar getroffen blijft door het usutuvirus.

In Nederland, waar 105.000 mensen bijna 1,5 miljoen vogels telden, was de huismus de meest getelde vogel, gevolgd door de koolmees en pimpelmees. In Wallonië en Brussel, waar begin februari werd geteld, voerde de koolmees de lijst aan, gevolgd door merel en roodborst. De Turkse tortel, huismus en groenling bereiken er een historisch dieptepunt. Ook in Vlaanderen gaat de Turkse tortel achteruit, mogelijk als gevolg van concurrentie van de grotere houtduif die al in 72% van de tuinen voorkomt.

LE ROY RINASSUR BVBA
Crelan
Warandestraat 17, 9810 Nazareth
T. 09 385 44 60 - 09 385 61 32
e-mail: leroy@rinassur.be
verzekeringsmakelaar nr. 13839
ALLE BELEGGINGEN - LENINGEN VERZEKERINGEN

P.V.S. Pianotechniek
stemmen · herstellen · afregelen
paul@pvs-pianotechniek.be
Clemmenstraat 2 unit 10 · 9790 Wortegem-Petegem
tel.: 055 / 30 03 66

Atalanta op bloeiende wilg
© Rik Desmet

Natuurlijke beheersing van ziekten en plagen in een voedselbos

Deel 3

Piet Moerman

Bloesemboog en waardplanten

Vele organismen die belangrijk zijn in de plaagbeheersing hebben meer nodig dan enkel de beoogde plaag als prooi. Zo hebben sluipwespen (predator) de bladluizen (prooi) nodig om hun eitjes in te leggen, maar evenzeer bloemen met oppervlakkige nectar (energie) en stuifmeel (eiwit). Door hun korte monddelen kunnen zij deze enkel van bepaalde bloemen verzamelen (akkerscherm, klaproos, gipskruid, dille, …). Het inzaaien van dit soort bloemen helpt dus om bladluizen te bestrijden. Dit geldt ook voor andere functies zoals bestuiving: het bestuiven van de appelbloesems is op zich maar een zeer tijdelijke activiteit. In de vroege lente en vooral tijdens de lange periode na de bloei van de appelbloesems tot het einde van de herfst moet er voldoende voeding voor de bestuivers aanwezig zijn, zodat ze overleven tot het volgende bestuivingsseizoen. In een voedselbos is het relatief gemakkelijk om hiervoor te zorgen met niet-productiegerichte, ondersteunende planten. Met voldoende aandacht voor een volledige bloesemboog kunnen deze insecten overlevingsmogelijkheden geboden worden en worden het blijvers op het terrein. Welbekend is dat wilgenkatjes zeer vroeg in de lente bloeien en klimop zeer laat in de herfst. Maar er is meer nodig om een volledige bloesemboog samen te stellen.

Hier volgen enkele suggesties voor een volledige boog:

Bloeien vroeg in de lente (februari – maart): appelbes (*Aronia variëteiten*), augurkenstruik (*Decaisnea fargesii*), blauwe bes (*Vaccinium variëteiten*), brem (*Cytisus scoparius*), framboos (*Rubus idaeus*), gele kornoelje (*Cornus mas*), hazelaar (*Corylus avellana*), kardinaalsmuts (*Euonymus europaeus*), krokus (*Crocus*), kruipwilg (*Salix repens*), Siberische erwtenstruik (*Caragana arborescens*), speenkruid (*Ficaria verna subsp.Verna*), wilg (*Salix sp.*), zuurbes (*Berberis vulgaris*), …

Late lente (april – juli): duizendblad (*Achillea millefolium*), egelantier (*Rosa rubiginosa*), gewone berenklauw (*Heracleum sphondylium*), heggenroos (*Rosa corymbifera*), hondsroos (*Rosa canina*), kamille (*Matricaria*), klaver (*Trifolium*), madeliefje (*Bellis perennis*), paardenbloem (*Taraxacum officinale*), viltroos (*Rosa villosa*), viooltjes (*Viola*), wilde liguster (*Liguster*), …

Zomer (augustus – september): althaeastruik (*Hibiscus syriacus*), astersoorten (*Aster*), egelantier (*Rosa rubiginosa*), fuchsia (*Fuchsia*), zonnebloem (*Helianthus annuus*), bramen (*Rubus*), …

Herfst (september – december): boerenwormkruid (*Tanacetum vulgare*), herfstframboos (*Rubus idaeus*), klimop (*Hedera sp*), vuilboom (*Rhamnus frangula*), …

Een waardplant of gastheer is een plant waarop een organisme de bestanddelen vindt

die voor zijn groei (en vermeerdering) nodig zijn. Zo'n organisme kan een insect, rups, spint, schimmel, bacterie, halfparasitaire of parasitaire plant zijn. Er zijn waardplanten voor zowel gewenste als minder gewenste organismen.

Zo is de jeneverbes (*Juniperus communis*) waardplant voor perenroest (*Gymnosporangium sabinae*). Perenroest overwintert op jeneverbesstruiken. Deze roestschimmel vormt sporen in de lente op het moment dat perenbladeren uitlopen. Deze sporen worden met de wind meegevoerd, en als ze op een perenblad terechtkomen, veroorzaken ze daar oranje tot rode ronde vlekken. Op de perenbladeren ontstaan in de zomer dan sporen die op hun beurt de jeneverbes weer kunnen aantasten. De roestschimmel gebruikt de jeneverbes als winterwaardplant en de peer als zomergast. Het verwijderen van alle jeneverbesstruiken binnen een straal van een halve kilometer is soms afdoende om de plaag weg te houden.

Sommige schadelijke insecten hebben meer dan één waardplant. Het kleine en grote koolwitje houden niet alleen van kolen maar ook van Oost-Indische kers. Dit kan benut worden. Het planten van deze plant lokt de koolwitjes weg van de kolen. Nog interessanter wordt het als de verjaagde plaag zich niet kan ontwikkelen op de alternatieve waardplant. Zo zal de Aziatische fruitvlieg (*Drosophila suzukii*), een geduchte plaag in de (klein)fruitteelt, wel eitjes leggen in vruchten van Europese vogelkers (*Prunus padus*), maar zullen deze eitjes daar niet tot ontwikkeling komen (Alhmedi *et al.*, 2019). In voedselbossen is continu voedsel beschikbaar voor deze fruitvliegen, waardoor ze vele levenscycli kunnen volbrengen en exponentieel kunnen toenemen (Poyet *et al.*, 2015). Ook een natuurlijke vijand in de alternatieve habitat kan tot een succesvolle natuurlijke plaagbestrijding leiden.

Soms is de relatie met de waardplant parasitair en dat kan je in het voordeel van bepaalde gewenste gewassen gebruiken. Ratelaar bv. vegeteert op graszode. Door het inzaaien van ratelaar[1] kan de zode verzwakken en plaats maken voor meer bloeiende soorten zoals de echte koekoeksbloem die dan op haar beurt insecten aantrekt. De echte koekoeksbloem wordt bestoven door honingbijen, wilde bijen, hommels en dag- en nachtvlinders.

Grote brandnetel

Brandnetel is een bijzondere waardplant voor lieveheersbeestjes. De netel wordt praktisch het hele groeiseizoen belaagd door zwarte bladluizen. Lieveheersbeestjes, die ook de luizen eten van fruitbomen, leggen hun eitjes graag bij de zwarte luizen op de brandnetelbladeren. Op die manier hebben de larven, eens ze uitkomen, onmiddellijk voedsel. Lieveheersbeestjes overwinteren in holle stengels, zoals die van de brandnetel. Indien je deze maait in de herfst op ongeveer 30 cm hoogte en niet versnippert dan hebben de volwassen diertjes een winterschuilplaats in de staande stoppels of liggende stengels. Brandnetels accumuleren diverse sporenelementen en mineralen en herbergen, naargelang hun standplaats, ook een zeer grote soortendiversiteit aan andere insecten, zoals tientallen soorten dag- en nachtvlinders en wantsen. Brandnetels dragen enorm bij aan de verhoging van de biomassa op het niveau van de kruidlaag, de mobilisatie en verspreiding van sporenelementen en de voedselvoorziening voor predatoren zoals spitsmuizen, vleermuizen, insectenetende vogels en carnivore/parasitaire insectensoorten. Bovendien is de grote brandnetel ook voor de mens eetbaar.

Complexe relaties

Insecten gebruiken onder meer reuk als oriëntatie en om hun 'weg te vinden' naar een voedselbron. Een koolwitje zal van ver de weg vinden naar een kolenveld, dat een krachtige geur verspreidt (*glucobrassicine*). Hierin

liggen twee troeven van plaagbeheersing in een voedselbos. Ten eerste, door de gewassen die dezelfde belagers aantrekken uit elkaar te planten (i.p.v. allemaal samen) kan de geursterkte van het gewas 'verdund' worden. Bovendien kan bv. een rups van een fruitmot niet eenvoudig van de ene naar de andere perenboom kruipen die 50 meter verderop staat i.p.v. er vlak naast. Ten tweede, door andere en vaak sterk geurende planten in de buurt te zetten, treedt er een geurverwarring op. Mediterrane kruiden zoals rozemarijn, salie, oregano, kerriekruid, hysop, enz. maken het herkennen van de geur van een druivelaar of appelaar moeilijker. Aromatische planten zoals absintalsem en salie kunnen geurverwarring veroorzaken bij schadelijke insecten zoals de fruitmot, waardoor ze de weg naar fruit niet vinden.

Vele planten creëren een bepaald milieu rondom zich om zichzelf te bevoordelen en concurrenten op afstand te houden. Dit gebeurt door bepaalde stoffen af te scheiden in de bodem of de lucht waardoor concurrerende planten niet in de nabijheid kunnen gedijen. Dit heet allelopathie.

Ook licht- en vochtconcurrentie spelen een rol in de relaties tussen planten. In de nabijheid van een plant ontstaat een omgeving die minder geschikt is voor een andere omdat licht en vocht door de overheersende plant wordt ontnomen van de zwakkere. Bij meerdere planten in elkaars nabijheid ontstaat zo een complex systeem: door het overschaduwen van de grond naast de plant (smeerwortel, struiken) wordt het kiemen van zaden bemoeilijkt. Bladval van moeilijk composteerbare bladeren heeft ook een dergelijk effect, bijvoorbeeld in beukenbossen vind je weinig planten in de kruidlaag.

Sommige planten gebruiken bepaalde technieken om organismen op afstand te houden. Een mooi voorbeeld dat gebruikt wordt bij fruit is het aanplanten van soorten van de uien-familie (ui, knoflook, bieslook, enz.) bij appelbomen. De uien-familie heeft de eigenschap om bepaalde schimmels te weren. Bij appels is aangetoond dat de combinatie van koolsoorten en uien ziekmakende schimmels onderdrukken.

Bepaalde combinaties van planten dragen bij tot de gezondheid van de aanplanting. Zo weten we dat uien en knoflook witziekte (meeldauw) kunnen onderdrukken op gevoelige planten. Een gezonde preventieve aanplantcombinatie of polycultuur is daarin steeds een robuustere uitgangssituatie. Op die manier kunnen interventies voor ziekten beperkt worden. Verschillende auteurs hebben hier ervaring over vergaard. In de bijlage van de digitale Meander (zie p.2) vind je een een opsomming van interessante werken.

Geduld is een deugd

De evenwichten van een natuurlijk bos(rand) systeem komen bij de aanleg traag op gang. Vertrekkende van bv. een weide of akker zullen torenvalken, uilen, enz. zelfs jaren na de aanplant ontbreken. Hier kan bijgestuurd worden door onder andere nestkasten voor torenvalken op te stellen. Zelfs al staat er een kast, dan nog kan het een paar jaar duren voordat er een torenvalk in komt huizen. De maatregel is vaak pas effectief een jaar later als de hele voortplantingscyclus van zowel prooien als predatoren is doorlopen.

De ervaringen van voedselbosbouwers leren dat het 5 tot 10 jaar kan duren voordat een systeem min of meer tot een productief en functioneel evenwicht is gekomen. Hoe groter een voedselbos is en hoe meer verschillende niches er zijn, hoe makkelijker het is om tot een ecologisch evenwicht te komen. Hoe ouder een voedselbos, hoe complexer en bijgevolg hoe robuuster het evenwicht is. In feite kan maar echt van een evenwicht in de zin van een bos gesproken worden na tientallen jaren van evolutie. Dit pleit voor het realiseren van natuurlijke corridors (de 'groen-blauwe dooradering van het landschap') als veilige migratieroutes voor wilde dieren en planten tussen verschillende natuurlijke & agro-ecologische habitats. Zodoende kan door de instroom uit beter ontwikkelde natuurgebieden of percelen de evenwichtssituatie versneld bereikt worden. —

1 N.v.d.r.: er is in het verleden nogal wat onderzoek gedaan naar het inzaaien van ratelaar. De uitkomst op langere termijn van veel van deze experimenten leidde tot het verdwijnen van ratelaar, omdat de plant op voedselrijke gronden de concurrentie met de grassen niet aankon.

Unieke verfplanten uit middeleeuwen gevonden

Bij archeologische opgravingen in Mechelen en Brussel hebben onderzoekers sporen teruggevonden van drie belangrijke verfplanten uit de middeleeuwen die cruciaal waren voor de textielproductie toen (De Morgen, 17-01-2025). Het gaat over wouw, meekrap en wede. Wouw leverde geel op, meekrap rood en wede indigoblauw. Wouw en meekrap werden eerder al in België aangetroffen, maar de vondst van wede is een primeur in ons land.

Wede is inheems in Turkije, Italië en Zuidoost-Europa en groeit daar op rotsen en andere droge plaatsen. De plant is in cultuur gebracht in onder andere grote delen van Europa, Azië en Noord-Amerika. In die gebieden is de soort verwilderd en plaatselijk ook ingeburgerd te vinden. De plant bloeit uitbundig in het voorjaar, maar trekt, ondanks de beschrijvingen in de literatuur, nauwelijks insecten aan.

Voor de productie van het indigo werden de bladeren vochtig gemaakt en vermalen. Die brei liet men gisten. Daarna werden er bollen van gedraaid die werden gedroogd en opgeslagen. Deze bollen leverden een gele kleurstof die oplosbaar is in water. Textiel werd in deze gele kleurstof geweekt. Dat vond plaats in 'urinekuipen' omdat men urine gebruikte als beitsmiddel, om de verf kleurecht te maken. De kleurstof hechtte zich aan het textiel, dat te drogen werd gehangen. Bij het drogen komt de gele kleurstof in aanraking met zuurstof, waardoor het verandert in onoplosbaar blauw (indigo) dat ook niet meer uit de textiel gespoeld kan worden.

Wede

TUINAANLEG EN -ONDERHOUD
alle snoeiwerken
ook verlagen van bomen
MICHAEL BEKAERT
Ganzendam 9 - 9890 Vurste
T. 0497 43 01 79

Natuurwinkel
DE ZONNEBLOEM
Eerlijk en gezond voor mens en planeet
Open van dinsdag t.e.m. zaterdag 9-13u & 14 - 18u30
Parkstraat 25 - 9700 Oudenaarde - 055 3164 30

3

Herfstvliegen

Echte vliegen

Tekst en foto's Johan Raes

De familie *Muscidae*, in het Nederlands 'echte vliegen' genoemd, herbergt kleine tot middelgrote insecten (2 mm - 12 mm), die meestal zwart of grijskleurig zijn. Sommige soorten hebben wel geelachtige delen in het achterlijf, of zijn zelfs metallic blauwgroen.

1

Stomoxys calcitrans (vrouw)

De Engelse benaming is *house flies*. En dat is al meer passend, want een aantal soorten zijn door de evolutie heen bij de menselijke behuizingen terechtgekomen (synantropische soorten). Andere volgden ons vee, bloedzuigers zoals de stalvlieg (*Stomoxys calcitrans*) **(1)**.

Hoe kan je nu eigenlijk Muscidae correct determineren? Hoe kan je ze onderscheiden van de (op het eerste gezicht) soms gelijkende bloemvliegen (*Anthomyiidae*), afvalvliegen (*Fannidae*) of bromvliegen (*Calliphoridae*)?

Het is duidelijk dat in België de meeste vliegensoorten op biologische fora minder aandacht krijgen dan pakweg bijen, dagvlinders of libellen. Bijgevolg krijgen gedetermineerde waarnemingen ook zelden de stempel 'goedgekeurd'. Als je dat nagaat voor onze huisvlieg, dan vinden we één goedgekeurde waarneming! Nochtans valt het mij op dat de beeldherkenningssoftware (zeker het voorbije jaar) gelijkende vliegensoorten opvallend goed weet te onderscheiden (soms met geproclameerde 100% zekerheid). Hoe kan dit, als NIA werkt op basis van goedgekeurde waarnemingen? Bij nazicht blijken er op observation.org wel heel wat bevestigde waarnemingen te staan, waarvan vele uit Nederland. Ik ga ervan uit dat NIA en AI dan ook hun mosterd uit die pot halen.

Het blijft moeilijk om betrouwbare info te vinden over het determineren van vliegen, en dus ook over *Muscidae*. We moeten voor onze gedeelde observaties dan ook uitgaan van een 'al dan niet aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid' dat de determinaties correct zijn. Dat geldt dus ook voor mijn beelden.

Na wat zoekwerk vond ik online wel een handleiding van Joke Van Erkelens, te vinden via de site www.diptera-in-beeld.nl en dan doorklikken naar 'echte vliegen' en vervolgens scrollen naar onderaan 'mogelijke look-alikes'.

Daaruit leren we onder meer dat er nooit meer dan één borstel staat op de achterscheen aan de buitenkant van de onderzijde, en dat het onderste calyper groter is dan het bovenste. Op het postsuturale scutum staan er drie tot vier rijen haren, bij bloemvliegen bv. zijn dit er maximaal drie.

Wat de calypters betreft: dat zijn ‘kwabben’ (lobes in het Engels) die de halters bedekken. Deze vliegen behoren dan ook tot de categorie *Calyptratae*. Calypters zijn niet verwarren met halters: de halters zijn de kleine orgaantjes onder de calypters, onderaan de vleugelbasis van (de meeste) tweevleugeligen **(2)**. Evolutionair gezien zijn dit de restanten van de (verdwenen) achtervleugels.

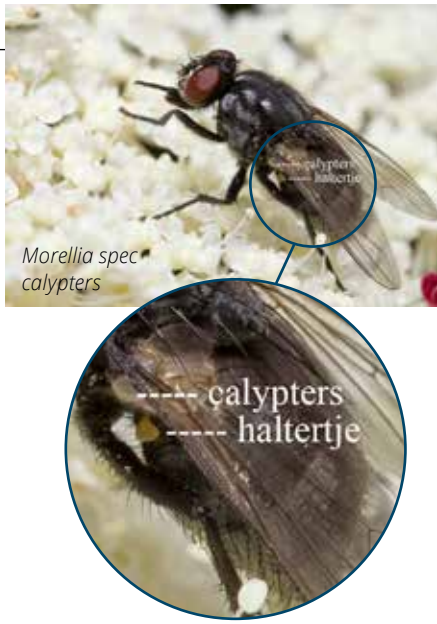

Morellia spec
calypters

Wereldwijd zijn er een 4000 soorten *Muscida*e.

Volgens informatie van augustus 2024 zouden er bij ons 188 soorten gekend zijn, een omvangrijke familie dus.

De bekendste soort is natuurlijk onze huisvlieg, de *Musca domestica*. Ze is te herkennen aan de drie donkere lengte-strepen op het borststuk. Maar verwarring is toch mogelijk met de herfstvlieg **(3)**, de stalvlieg of de kleine kamervlieg (*Fannia canicularis*). Deze laatste is zoals de naam suggereert wel een stuk kleiner, en het aantal waarnemingen is ook gering.

De stalvlieg heeft dan weer een niet intrekbare snuit, waarmee deze niet alleen vee, maar ook de mens kan bijten. Met de herfstvlieg is alleen verwarring mogelijk bij de vrouwtjes (de mannetjes hebben een gedeeltelijk oranjegeel achterlijf).

4
Phaonia rufiventris

Voor het bestrijden van de huisvlieg herinner ik mij uit mijn jeugd in zowat elke keuken en/of woonkamer gele vliegen-slingers. Ik weet niet of iemand ze nog gebruikt, ze blijken alleszins nog in de handel verkrijgbaar. Het is alleszins een feit dat ze hun dienst wel hebben bewezen. Waar vind je actueel nog grote aantallen huisvliegen? Bij mij persoonlijk is het jaren geleden dat ik er nog één zag. Nochtans kunnen huisvliegen, waarvan de larven leven van afval of mest, wel tot 15 generaties per jaar voortbrengen. Theoretische berekeningen leiden zo tot astronomische aantallen.

5
Phaonia subventa (man)

De meeste ‘echte vliegen’ blinken dus niet uit in een bonte kleuren-pracht. Nochtans is er één genus dat alvast wat geeloranje tinten heeft: *Phaonia*. Er komen hier een aantal soorten voor, zoals de geelachtige *Phaonia pallida*, of *Phaonia rufiventris* **(4)** en *Phaonia subventa* **(5)**, beide soorten met geeloranje poten en achterlijf.

Wanneer je ‘s zomers insecten wil spotten op schermbloemen, dan zie je gegarandeerd *Graphomya maculata* **(6)** druk om en weer lopend nectar verzamelen. Bij deze soort is het onderscheid tussen mannetjes en vrouwtjes heel duidelijk: bij beide is de thorax zwart-wit geblokt, maar het vrouwtje heeft een grijs achterlijf, terwijl dat van het mannetje geeloranje is gekleurd.

6
Graphomya maculata

De meest opvallende ‘echte vlieg’ is zeker de alom gekende schorsvlieg (*Mesembrina meridiana*) **(7)**. Deze soort is vrij

groot, zwart glanzend, en vooral herkenbaar aan de goudgele vlekken tussen de ogen en de oranje gekleurde vleugelbasis. De Nederlandse benaming zal wel komen van de voorkeur om op schors te zonnen (in het Engels echter gekend als '*noonday fly*', de term '*bark fly*' duidt daar op *Psychoptera*). De voorkeur van de vrouwtjes voor het deponeren van de eitjes gaat naar paarden- en koeienmest. Ieder zijn smaak zeker.

7
Mesembrina meridiana

Een andere soort is *Midaea corni* **(8)**. Deze soort is gemakkelijk te herkennen aan het (grote) schildje (=het driehoekig laatste deel van het borststuk), dat oranjebruin gekleurd is. De larven leven in paddenstoelen.

8
Midaea corni (man)

9
Polietes meridionalis

Polietes meridionalis **(9)** is een vrij grote vlieg met een goudgeel gezicht en een geblokt achterlijf. Deze soort blijkt hier meer en meer voor te komen door de klimaatopwarming. *Polietes lardarius* is bij ons gekend als de spekvlieg.

Coenosia is een omvangrijk genus. Ze jagen op andere kleine insecten, en zijn in het Engels dan ook gekend als '*tiger flies*'. *Coenosia tigrina* **(10)** is een tamelijk kleine vlieg met een lichtgrijs achterlijf met zwarte vlekken. Verwarring is mogelijk met sommige *Helina* soorten.

10
Coenosia tigrina

Eudasyphora cyanella **(11)** lijkt oppervlakkig gezien wat op *Lucilia specs*, de groene vleesvliegen. Maar deze 'echte' vlieg heeft onder meer behaarde ogen, en zoals de andere echte vliegen een zacht afbuigende vleugelader M1. Ze overwintert en is dan ook al te zien in april. De kleur varieert gedurende de levensloop van groen naar bronsachtig.

11
Eudasyphora cyanella (vrouw)

Vorig jaar vond ik in het najaar geregeld *Hydrotaea* vliegen, kleine zwarte vliegen waarvan alleen *Hydrotaea aenescens* een Nederlandse benaming heeft gekregen (drijfmestvlieg). De soorten die ik fotografeerde werden door NIA als *Hydrotaea diabolus* **(12)** gedetermineerd.

Zo, misschien krijgen de 'echte vliegen' bij de lezers voortaan wat meer aandacht.

Volgende keer meer bontgekleurde insecten, maar dan wel met kleuren die op gevaar wijzen. —

12
Hydrotaea diabolus

Een standaardwerk voor de families van *Diptera* is:

OOSTERBROEK P., DE JONG H. & SIJSTERMANS ¨L. (2012) - De Europese families van muggen en vliegen (*Diptera*) – KNNV (€ 42,95)

Hoop voor de zomertortel?

Met een bizarre hersenkronkel beweren jagers dat de jacht op patrijzen nodig is om de soort te beschermen …

Hoe verlekkerd ze zijn op het ‘strekken’ of ‘schonen’ van een patrijs – jagers doden immers niet – kan je lezen op www.jachtsite.be/patrijzenjacht.

Dat het afschaffen van bejaging op een soort wel degelijk nut kan hebben, bewijst het voorbeeld van de zomertortel. Deze soort heeft het bij ons erg moeilijk, met ook in onze regio nog slechts een handvol waarnemingen. Het zijn de klassieke redenen die aangehaald worden voor de achteruitgang met op de eerste plaats de intensieve landbouw. Ook de jacht speelt echter een rol. Zomertortels zijn trekvogels en worden in het zuiden opgewacht door hordes jagers die er maar op los schieten. Vanaf 2022 werd de jacht op de westelijke route door Frankrijk, Spanje en Portugal gestopt, op de centraal-oostelijke route – met onder andere Malta – werd de jacht enkel verminderd. De westelijke populatie bleek onmiddellijk na de afschaffing toe te nemen met 25 % in 2 jaar. De tienjarige trend veranderde daardoor van ‘matige afname’ naar ‘stabiel’. Opmerkelijk is daarbij dat in dezelfde periode de broedomstandigheden in enkele belangrijke kerngebieden zoals Spanje zeer slecht waren. De populatie van de centraal-oostelijke route nam daarentegen af met 15 % waardoor de tienjarige trend veranderde van ‘stabiel’ naar ‘matige afname’. De wetenschappers houden door de korte duur van de studie nog een slag om de arm,

maar ze toont voorlopig aan dat een drastische ingreep zoals het afschaffen van de jacht daadwerkelijk positieve gevolgen kan hebben, zelfs op korte termijn. Afwachten of die trend zich doorzet, en of het jachtverbod zal standhouden.

Dat het stopzetten van het afschieten of vangen een grote impact kan hebben, bewijzen vele andere soorten. Vossen, dassen en andere marterachtigen namen toe door een betere bescherming. Door het stopzetten van de vogelvangst namen de vink en distelvink toe als broedvogel in Vlaanderen. —

CARBONERAS C. *et al.* (2024) - Rapid population response to a hunting ban in a previously overharvested, threatened landbird - Conservation Letters. 2024;17:e13057.

BOOMKWEKERIJ DE BOCK
Boomkwekerij DE BOCK
Wij zijn specialisten in
Sierheesters, Rozen, Bamboes, Vaste planten, Coniferen, Sierbomen, Haagplanten, Fruitbomen
Pelikaanstraat 89, 9700 Oudenaarde - Nederename
Tel: 055/30.24.80 (bedrijf)
Fax. 055/31.35.83

GRAFISCH ONTWERP
ADVIES & BEGELEIDING
HULP TER PLAATSE
GWAPO.BE
ONTWERPERS EN DOENERS

BIOVAL: de kost van een overtreding

BIOVAL is de tool die het Europees Forum voor Milieurechters (Eufje) en INBO uitwerkten om financiële compensaties te berekenen voor opzettelijke schade aan de natuur wanneer herstel in natura niet mogelijk is.

Bron: Nieuwsbrief INBO, 07-02-2025

BIOVAL geeft dus aan hoeveel een overtreder zou moeten betalen als natuurcompensatie wanneer hij bijvoorbeeld een sijs, kauw of das doodt. Jan Van den Berghe, milieurechter op rust, is de drijvende kracht achter dit initiatief.

In België bestaat er het Strafwetboek dat alle rechtsregels bevat voor gedragingen die als strafbaar worden beschouwd en aangeeft welke sancties aan dit gedrag verbonden zijn. Daarnaast is er ook de bijzondere wetgeving waar onder meer alles wat te maken heeft met volksgezondheid, milieu en natuur onder valt. Deze wetgeving maakt het milieurechters mogelijk om op te treden. Daarbij is het soms lastig een bedrag te bepalen voor de schade die de natuur of het milieu geleden heeft. Om dat aan te pakken ontwikkelde Jan het idee om een indicatieve tabel van schadevergoeding op te stellen, zo werd BIOVAL in het leven geroepen.

Spreeuw, volgens de BIOVAL tool € 250

In Finland bestond al zo'n tabel, maar de Finse methodologie was moeilijk te vertalen naar de Vlaamse context. Daarom moest Jan op zoek naar wetenschappelijke en objectieve inzichten die rekening hielden met de lokale context. Hij ging daarvoor te rade bij een internationaal netwerk van milieurechters, milieu-inspecteurs en milieuprocureurs. Samen met een Nederlandse collega werkten ze een projectvoorstel uit voor de Europese Commissie, gesteund door het volledige netwerk. Het was daarbij zaak om de verschillende compensatiesystemen die her en der in de Europese lidstaten toegepast worden, gelijk te stemmen.

De samenwerking met de Faculteit Economie en Bedrijfswetenschappen van de KU Leuven zorgde voor de academische start van BIOVAL. Aan het INBO (Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek) werd de opdracht gegeven om een werkbare formule en bijhorende compensatietarieven voor 100 geselecteerde soorten op te maken

Eerst werd de maximale schadevergoeding afgebakend die voor een dier in Vlaanderen vooropgesteld kan worden. De consensus was dat € 50.000 een realistisch maximumbedrag is voor grote dieren of dieren met een lange levensduur, € 10.000 voor een dier van gemiddeld formaat of met gemiddelde levensduur, en € 1000 voor een klein dier of een dier met een korte levensduur. Een ooievaar bijvoorbeeld is groot en leeft lang, waardoor de compensatie bij deze soort maximaal € 50.000 euro is. Die bedragen zijn echter bovengrenzen, waarop diverse criteria worden toegepast zoals het risico op uitsterven van de soort. Andere criteria zijn het culturele belang van een soort, het ecologische belang en hoeveel de soort bijdraagt aan onze welvaart.

Aan de hand van een formule waarbij de verschillende criteria samenkomen wordt uiteindelijk de schadevergoeding voor een diersoort bepaald.

De berekeningsformule van BIOVAL gebruiken is geen verplichting. Een milieurechter kan deze tool perfect negeren, maar bij cases die schade aan de natuur en het milieu behandelen, biedt de formule magistraten een houvast. Zo worden bovendien discussies

vermeden en kunnen rechtszaken veel sneller worden afgehandeld.

De schadevergoedingen die het resultaat zijn van BIOVAL gaan voorlopig naar het MINA-fonds[1]. Op 27 juni 2024 trad een artikel in werking dat stelt dat de bedragen die de overheid vordert als gevolg van handhaving, moeten worden ingezet voor het algemeen belang dat door de gehandhaafde wet beoogd wordt, in dit geval natuurbehoud. Dat zou concreet kunnen betekenen dat de financiële compensaties bijvoorbeeld naar soortenbescherming gaan.

Ondertussen wordt de interesse in BIOVAL in Europa steeds groter. De diersoorten die momenteel op de website vermeld staan, zijn soorten die voor het Vlaams gewest naar voor werden geschoven en waarvoor het INBO compensatiebedragen berekende. In principe kan echter elke lidstaat zijn eigen lijst samenstellen en de BIOVAL-methode, zoals uitgewerkt door het INBO, toepassen.

Er zijn ondertussen plannen om BIOVAL uit te breiden naar andere diersoorten, waaronder ook ongewervelden en ook Kleine Landschapselementen (KLE's) en vegetatiewijzigingen staan op de agenda. —

1 Fonds voor Preventie en Sanering inzake Leefmilieu en Natuur, gedeeltelijk gespijsd volgens het principe 'de vervuiler betaalt' met ontvangsten van milieuheffingen en -boetes.

Meer informatie op biovaltool.eu

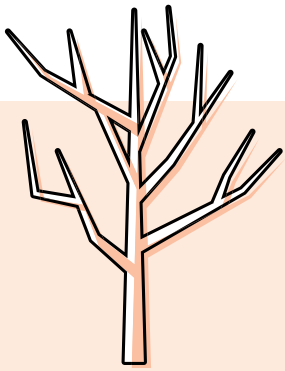

We delen in de rouw van

Jan François bij het overlijden van zijn moeder Jeanette Van Kerckhove (°12-06-1927, † 05-02-2025)

Paul Vandenbulcke en familie bij het overlijden van zijn vader Jacques (°23-03-1935, † 23-02-2025)

In memoriam Harlind Libbrecht

Op 8 januari 2025 overleed in Spanje Harlind Libbecht. (°26-10-1959). Hij was één van de oprichters van folkrockgroep Kadril, waarin hij zong en mandoline, dulcimer, steelguitar en lapsteel speelde. Samen met Peter was Harlind een enthousiast lid van de toenmalige Wielewaaljongeren en hij zorgde op de tochten en kampen vaak voor de vrolijke noot. Zijn liefde voor natuur uitte zich ook in zijn beroepskeuze als lesgever tuinarchitectuur in Melle.

De oorsprong van Kadril ligt in de kampen van de Wielewaaljongeren waar tot een gat in de nacht muziek werd gespeeld door onder andere Peter en Harlind Libbrecht, Bart De Cock, Willy Aelvoet, Griet en Trui Mestdag, Jan Van den Haute … Later voegde ook broer Erwin zich nog bij de groep. Na een zware hersenbloeding in 2018 ging de gezondheid van Harlind sterk achteruit en met zijn gezin verhuisde hij naar La Coruña in Spanje, waar hij enkele jaren liefdevol door zijn familie verzorgd werd. Veel sterkte aan zijn vrouw Sonia en zijn kinderen Jesse, Lien en Leni.

Op 14 juni 2025 wordt in zaal Marca in Maarkedal om 15 u. een herdenkingsmoment georganiseerd. Graag de familie verwittigen als je daar bij wilt zijn (plibbrecht58@gmail.com). —

De veldleeuwerik: van zangvlucht naar duikvlucht?

In een vorige editie van Meander maakten we het onderscheid tussen enerzijds Open en anderzijds Kleinschalig Landschap Akkervogels (OLA's en KLA's).
In dit nummer zoomen we in op een typische OLA: de veldleeuwerik.

Simon Desmet

De kouterwandeling op 1 mei in het Burreken richt zich op akkervogels.
Details zie kalender

In de jaren zeventig behoorden veldleeuweriken tot de algemeenste vogelsoorten van Vlaanderen. Die tijden zijn veranderd, want hun aantallen zijn sindsdien met 95% gekelderd. Met gericht onderzoek wordt in kaart gebracht wat de veldleeuwerik nodig heeft om in ons steeds intensiever gebruikte landbouwlandschap te kunnen voortbestaan.

Hoe herken je de veldleeuwerik?

Veldleeuweriken zijn zangvogels van zo'n 18 cm groot. Dankzij hun bruingrijze verenkleed met zwarte streepjes zijn ze goed gecamoufleerd wanneer ze over kale akkers schuifelen. De veldleeuwerik heeft een stompe kuif, die vaak plat ligt, een witte vleugelachterrand en witte buitenste staartpennen.

Een veldleeuwerik is misschien moeilijk te zien, maar tussen februari en augustus makkelijker te horen: veldleeuweriken staan bekend om hun zangvluchten, die ze gedurende enkele minuten tot een kwartier volhouden. Het record staat zelfs op 56 minuten! Ze starten hun zangvlucht vanaf de grond, vliegen al zingend tot ruim 100 meter hoog boven hun territorium en laten zich ten slotte weer als een parachute naar hun vertrekpunt afzakken. De zang is erg gevarieerd en bevat ook imitaties van andere vogelsoorten, zoals boerenzwaluw en witgat. Surf naar www.deslimstevogelgids.com/vogelgeluid/veldleeuwerik om de zang van de veldleeuwerik te beluisteren. Buiten de broedtijd herken je veldleeuweriken aan hun rollende roepjes, die ze vooral bij het opvliegen of op trek laten horen.

Waar broeden veldleeuweriken?

Veldleeuweriken zijn bij ons Open Landschap Akkervogels (OLA's) die niet houden van opgaande elementen zoals bebouwing, bomen(rijen) of bossen. Van oorsprong zijn het steppevogels, die in het huidige cultuurlandschap open kouters en akkers als habitat verkiezen. In het werkingsgebied van Natuurpunt VA+ vinden we ze voornamelijk terug op de hogere kouters en plateaus. Ze bouwen hun nest op de grond, tussen laagblijvende (10-40 cm) gewassen zoals luzerne, zomergranen en grasklavermengsels, op braakliggend terrein of in kruidenrijke bermen en brede akkerranden. Daar waar de veldleeuwerik bij ons gebonden is aan open kouters, broedt hij elders in Europa ook in gebieden met extensief graasbeheer. Belangrijk is de open structuur van de bodemvegetatie, met relatief veel onbegroeide plekken.

Tussen eind maart en begin augustus hebben ze – in het ideale scenario – twee tot drie legsels van twee tot vijf eieren. De broedtijd bedraagt twee weken en de jongen beginnen de omgeving van het nest te verkennen na

amper acht dagen. Na achttien dagen kunnen ze vliegen.

Als gevolg van de steeds sneller opeenvolgende grondbewerkingen in de periode tussen nestbouw en uitvliegen lijden veldleeuweriken grote verliezen. Zo nemen hun aantallen een duikvlucht van -95% sinds de jaren zeventig. Ook uit cijfers van het telproject Algemene Broedvogels Vlaanderen (ABV) blijkt een afname van 28% sinds 2007. De steeds intensievere landbouw is de voornaamste verklaring waarom veldleeuweriken niet langer de vereiste 36% minimaal nestsucces halen om de soort in stand te houden.

De meeste veldleeuweriken die bij ons broeden, trekken vooral in oktober naar het zuidwesten van Europa om er te overwinteren. Toch kan je ook bij ons overwinterende groepen veldleeuweriken zien: dit zijn voornamelijk Noord-Europese exemplaren die onze winter mild genoeg vinden om hun kostje bij elkaar te scharrelen. Bij vorst trekken ze doorgaans toch nog wat verder door.

Waarmee voeden veldleeuweriken zich?

Veldleeuweriken hebben een vrij 'allround' (geen stompe, maar ook geen fijne) snavel waarmee ze een gevarieerd dieet van plantaardig en dierlijk voedsel kunnen verorberen: 's winters voornamelijk granen en zaden en daarbuiten ook insecten, zeker in de broedtijd en al helemaal als eiwitrijk voedsel voor de jongen. De drastische afname van insecten beperkt echter het voedselaanbod, net als de steeds efficiëntere oogsttechnieken die weinig 'kruimels' overlaten voor veldleeuweriken en andere akkervogels.

Het Meetnet Agrarische Soorten (MAS) van het INBO monitort (akker)vogels en zoogdieren in agrarisch gebied aan de hand van tellingen en voert daarbovenop onderzoek naar het broedsucces van o.a. veldleeuwerik. Ook daaruit blijkt hun voorkeur voor kleinschalige percelen met brede, kruidenrijke randen waarin ze insecten voor hun jongen zoeken. Aangenomen wordt dat veldleeuweriken relatief smalle (minder dan 15 m brede) akkerranden als broedhabitat links laten liggen om predatie te mijden.

Wat kan je zelf betekenen voor de veldleeuwerik?

De veldleeuwerik is een akkervogel die je niet in de tuin of het bos zal aantreffen. Als burgers kunnen we daarom moeilijk rechtstreeks een impuls geven aan het voortbestaan van deze soort, maar wel door landbouwers te steunen die kiezen voor een biologische of agro-ecologische aanpak en/of akkervogelvriendelijke teelten en maatregelen. Voorbeelden daarvan zijn uitgesteld maaien en brede, onbewerkte akkerranden waarin veldleeuweriken kunnen foerageren.

Delen van de Vlaamse Ardennen liggen in een zogenaamd(e) zoekzone of kerngebied voor akkervogels. In dergelijke gebieden kunnen landbouwers in overleg met hun bedrijfsplanner van de Vlaamse Landmaatschappij (VLM) maatregelen voor soortenbescherming nemen, waarvoor ze subsidies ontvangen. Het gaat om de aanleg en het onderhoud van grasstroken en het inzaaien van voedselgewas, zoals tarwe, boekweit of Japanse haver.

Bovendien: hoe minder insecticiden we gebruiken, hoe meer voedsel veldleeuweriken en andere akkervogels tot hun beschikking hebben. Zo kunnen akkervogels een bijdrage leveren aan natuurlijke plaagbestrijding, zonder dat er insecticiden aan te pas komen.

Veldleeuweriken en verschillende andere akkervogels broeden op de grond, soms gewoon in de berm van een landweg. Daarom is het belangrijk dat hondeneigenaars hun hond aan de leiband houden om verstoring (of erger) van nesten en jongen te voorkomen. —

Een veldleeuwerik gezien of gehoord?

Geef je waarneming met zo veel mogelijk details (gedrag, aantal, …) door via www.waarnemingen.be. Op die manier draag je bij aan verdere kennisopbouw over deze soort en kunnen vanuit het beleid gerichte maatregelen genomen worden.

Meer info over het Meetnet Agrarische Soorten: www.inbo.be/mas

Bron: wikimedia

Meer blauw in de Scheldemeersen

De voorbije winter sleepte zich voort op weg naar een echte winter, alleen een sneeuwmoment op 11 februari kwam dat beeld echt even bijkleuren. Voor de rest was het somber en grijs en flirtend met de vorstgrens. Maar voor de blauwe kiekendieven en hun bewonderaars werd het een toffe periode.

Norbert Desmet

Er vormde zich deze winter een veel (en hopelijk risicoloos) bezochte mooie slaapplaats in 'ons' reservaat in de Oudenaardse Scheldemeersen. Die heeft al wat geschiedenis, want ze gaat al mee sinds 1987, toen ontdekt door Willy Aelvoet. En redelijke aantallen, dat was al eventjes geleden, van toen het nog 'echt winter' was zoals in 1978-79, met toen wel een schatting van 25 overwinteraars in heel onze streek. De najaarstrek bracht de eerste waarnemingen, maar de slaapplaats kwam er maar de tweede helft van november. Zo te zien liggen de aantallen tegen de avond doorgaand op 5 à 6 met meestal drie mannetjes. Een betere schatting kan misschien 's morgens gebeuren bij het wegvliegen.

Bij de bijgaande foto's op waarnemingen.be kan men soms de goed gevulde krop zien, teken dat de jacht goed was. Op 22 februari werden er 13 exemplaren geteld met daarbij 6 mannetjes. Dat was op dat moment de grootste slaapplaats van kiekendieven in Vlaanderen! Er werden toen daarenboven ook nog twee velduilen geteld. In februari 2010 telde Dimitri Van De Populiere 24 blauwe kiekendieven!

Dit bracht ook mee dat er over de hele streek jagende kiekendieven te zien waren die hun kostje, soms allicht erg moeizaam, bij elkaar moesten zoeken over grote afstanden (soms tot meer dan 10 tot 15 km!). De mannetjes vallen daarbij meest op, net opvallend 'bleke meeuwen' die aarzelend over de akkers schommelen. Het zijn behendige vogeljagers, leeuweriken en graspiepers zijn of waren hun dagelijkse kost, maar zeker ook woelmuizen; met andere woorden al wat een akker (nog) te bieden heeft.

De VLM-vogelakkers[1] met hun talrijke vinken bieden nu misschien een nieuwe opportuniteit. Ze zijn er geregeld jagend te zien op 'vette' vinken. Kiekendieven produceren ook braakballen en die worden o.a. op de slaapplaatsen in Groningen onderzocht, zo weten we meer over hun voedsel. We mogen dan al eens met een scheef oog naar onze noorderburen kijken, maar op gebied van akkervogelonderzoek loopt het daar wel. Er is zelfs een Kenniscentrum Akkervogels met inderdaad veel opbouw van kennis. Niet dat de blauwe kiekendief er daar beter van wordt: we lezen in De Levende Natuur nr. 5, 2024 dat er daar vorig jaar nog slechts drie paar broedden. Zelfs visarenden zijn tegenwoordig algemener in Nederland! En van de uitgevlogen jongen overleven er weinig hun eerste levensjaar om tal van oorzaken. Een gezenderd jong,

genaamd Thomas geraakte zelfs maar 42m ver van zijn nest. Met de duidelijke titel 'Het tij valt niet te keren voor de blauwe kiekendief' van de schrijver Thomas van der Es wordt het uitsterven ervan als broedvogel in Nederland aangekondigd. Bruine kiekendieven doen het daarentegen blijkbaar goed, ook bij ons als broedvogel en af en toe is er een uitzonderlijke opstoot van grauwe kiekendief zelfs als broedvogel, gegarandeerd bij veldmuizen plagen?

Terug naar onze slaapplaats, een voor deze tijden heerlijk ruige weide tussen het geschoren grasland waar onze Natuurpunt-percelen er duidelijk bovenuit steken. Een pluim voor de conservator en zijn ploeg! Soms kiezen ze ook een akkerperceel uit met bv. gele mosterd als winterbedekker om te slapen. Of, zoals in Argonne ooit, een drooggelegde vijver, veilig voor belagers als vossen. Het is erg moeilijk tellen hoeveel er juist zijn, want ze komen verspreid aan uit hun jachtgebieden met de invallende duisternis als moeilijkheid. Mannetjes zijn makkelijker, ze vallen goed op. Voor jonge vogels en vrouwtjes (de '*ringtails*') is het heel wat moeilijker om daar een aantal op te plakken en bovendien vliegen ze nogal eens op voor het echte slapengaan. Een uitdaging voor tellers!

Waarom zoveel kiekendieven bij wel ons? Het bulkt hier echt niet meer van het voedsel na een slecht muizenjaar wegens te veel regen. Ook met akkervogels gaat het hier slecht. De draagkracht van het landschap voor de soort doorheen het jaar is allicht ook een van de hoofdredenen van hun uitsterven: periodiek voedsel te kort. Het zou kunnen dat de eerder zachte winter de reden is van hun hier 'blijven hangen', want zo zijn ze dit jaar erg schaars in hun anders favoriete Argonne. Vogels kunnen blijkbaar hun biotoop inschatten op voedselvoorraad voordat ze gaan broeden en overwinteren. Te weinig is gelijk aan verder trekken of ten onder gaan.

Een belangrijke afsluiter kan zijn dat de Scheldemeersen in deze tijden als natuurgebied hier steeds belangrijker worden. Een laatste grote open ruimte, met een plantenrijkdom dankzij het beheer. Maar ook stilaan iconische vogelsoorten als kwartelkoning en nu blauwe kiekendief en velduil! Misschien ook een laatste winterse stapsteen voor een populatie van een soort die dreigt te verdwijnen? Alle redenen dus om er veel zorg voor te dragen en ook hier op grotere schaal te beschermen? Werk voor de nieuwe minister van Landbouw en Omgeving? Ja, toch? Maar dat zal allicht daar in het laagste schuifje liggen … geen kennis, weinig inzet, zoveel lijkt nu al duidelijk. —

1 De Vlaamse Landmaatschapij (VLM) sluit een beheerovereenkomst met de landbouwers om zo het jaarrond voedsel en dekking aan muizen en verschillende akkervogels te voorzien op de akkers.

CORINSURE

Verzekeringsmakelaar met een hart voor mens, bedrijf en natuur

FSMA 0690.996.524

Albert Saveryslaan, 27 - 9800 Astene

gsm: +32 476 222 983 • dirk.corrijn@corinsure.be

https://www.facebook.com/Corinsure.be

Bever bouwt

Bevers hebben zich ondertussen nagenoeg over heel Vlaanderen verspreid, maar deze wateringenieurs zijn niet door iedereen even geliefd.

Door hun dammen zorgen ze lokaal soms voor overstromingen. Via het Agentschap Natuur en Bos (ANB) vergoedt Vlaanderen de schade aan landbouw, bosbouw en visserij.

Vlaams minister van Omgeving Jo Brouns wil nu beter afbakenen waar bevers hun gang kunnen gaan en waar ze worden gereguleerd.

Het kabinet heeft het Agentschap Natuur en Bos (ANB) de opdracht gegeven om versneld werk te maken van de afbakening van kern- en maatwerkgebieden voor de bever.

De dammen van bevers hebben ook positieve gevolgen. Ze creëren nieuwe biotopen en vertragen de afloop van het water wat nuttig kan zijn in periodes van wateroverlast.

Laatst bleek dat bevers in het Tsjechische Brdy de overheid 1,2 miljoen euro hadden uitgespaard. Na jarenlange discussie over de bouw van een dam, ter bescherming van een natuurgebied, moesten aannemers er bij aankomst vaststellen dat bevers hen voor waren geweest. Ze hadden de dam zelf gebouwd.

(De Morgen, 13-02-2025,
Vilt Nieuwsbrief, 07-03-2025)

Beversporen langs de Leie

Modest & Kamiel

agro-ecologische bioboerderij in Mater

zelfpluk van zomerse veldbloemen
boeketten op bestelling
van 21 juni tem 21 september

zomerbar in juli & augustus

3-wekelijks vers weide-varkensvlees
charcuterie en andere hoeveproducten

overnachten op de Glamping in de
eetbare tuin of in de Woonwagen

workshops, teambuildings, beleving &
proeverijen op de boerderij

www.modestenkamiel.be

Kalender

april – juli 2025

Kom eens meedoen!

Meer dan 40.000 natuurliefhebbers steken al de handen uit de mouwen voor de natuur in hun buurt. Maar de natuur heeft nog vrijwilligers nodig. Iets voor jou? Een overzicht van de reguliere werkdagen:

Middenloop Zwalm, Natuurpunt Zwalmvallei

We kijken uit naar jouw hulp bij het onderhouden, aanplanten, uitbreiden, … van onze natuurgebieden. Dit zijn er heel wat. We kunnen jouw ondersteuning goed gebruiken. Welkom

- 19 april
- Van 10 tot 16 uur
  Plaats van afspraak: Via mail naar Koen Gintelenberg; koen.gintelenberg@telenet.be vragen we je de plaats van afspraak op te vragen
- Afhankelijk van de werken vragen we je mogelijks werkmateriaal mee te brengen.

Kern rondom Burreken

3 mei, 7 juni, 5 juli

Elke eerste zaterdag van de maand wordt er met een enthousiast team samengewerkt in het Burreken: maaien, bomen knotten, hout opruimen, wegen onderhouden…

- 9u – 12u30, Groenstraat in Horebeke
- Ludo Vanderlinden, 0479 46 69 37, contact@burreken.be
- Graag een seintje als je komt, zodat we voldoende werktuigen kunnen voorzien.
- Stevige schoenen of laarzen en werkhandschoenen

Kern Werkgroep Bos t'Ename

26 april, 31 mei, 28 juni, 26 juli

Elke laatste zaterdag van de maand wordt er gewerkt in en rond Bos t'Ename, van hakhout afzetten tot hooien.

- 9u -2 u en/of 13.30 u -17u, over de middag wordt er eten voorzien, Natuurboerderij, Boskant 56, 9700 Oudenaarde
- Pieter Blondé, 0488 36 22 79 pieterblonde@hotmail.com en Guido Tack, 0474 90 02 30 guido.tack1@telenet.be
- Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

Naast de maandelijkse gezinswerkdag op de laatste zaterdag van de maand wordt er eveneens elke laatste maandag een werkdag georganiseerd. Daarbij worden allerlei werken in en rond het bos gedaan.

- 28 april, 26 mei, 30 juni, 28 juli
- 9u30 -12u en/of 13u30- 17u, loods, Boskant 56 te Oudenaarde.
- Eddy De Bock, 0474 77 00 54, thebockfamily@hotmail.com
- Goed schoeisel of laarzen en werkhandschoenen.

Activiteiten

De Boembekemolen, het bezoekerscentrum van Natuurpunt in de Vlaamse Ardennen
Dieter Lernout, coördinator bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen - Boembekemolen
Boembeke 18 | 9660 Brakel | 0477 76 02 48

Bezoek faunahuis, Kern Rondom Burreken

20 april, 18 mei, 15 juni, 20 juli

Laat je verrassen en bezoek het Faunahuis. Verneem wat natuurinclusief bouwen betekent en hoe je de ecologische biodiversiteit in en rond je woning, een ander gebouw of infrastructuur kan behouden én vooral vergroten. Open deur tussen 10u en 16u.

- Perreveld 5 in Brakel
- Dirk Criel, 0475 45 05 34

Woensdag 2 april

Opening zomerseizoen van het bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen – Boembekemolen

Van woensdag 2 april tot 30 oktober is de Boembekemolen elke woensdag-, vrijdag- en zaterdagnamiddag open van 14u tot 18. Op zon- en feestdagen van 10u tot 18u. Welkom in de molen en op het terras. Mooie wandelingen vertrekken in de buurt en passeren aan de molen. Ideaal voor een uitstap met je organisatie of vereniging en om dan even te verpozen op het terras. Geef in dat geval een seintje met hoeveel jullie passeren. De parking aan de molen zelf is beperkt.Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen Boembekemolen 18, Brakel

- Karel De Vuyst; devuystkarel@gmail.com
- Kaarten van de streek en diverse info is beschikbaar in de molen. Op het eerste verdiep kan je terecht voor uiteenlopende info en/of tentoonstellingen. Voor snuiters hebben we een splinternieuw natuurbelevingspad in de onmiddellijke buurt.

Zondag 13 april

Vroegemorgentocht Pyreneeën, Ronse - *Natuurpunt afd. Ronse + Natuurpunt afd. Vlaamse Ardennen*

We wandelen langs de oude spoorwegberm tussen de bossen, akkers en graslanden. Langsheen houtkanten en hagen waar de boodschappers van de lente zich zullen laten horen. Onderweg bezoeken we ook poeltjes in het bos met vuursalamanderlarven en poelen in grasland met volwassen alpenwater- en vinpootsalamander.

- 7u tot ongeveer middag, Parking Roterijstraat 307, Ronse
- dimitrivandepopuliere@hotmail.com
- Philippe Moreaux / Dimitri Van de Populiere
- We wandelen enkele kilometers, in een traag tempo.
- Verrekijker, vogelgids, laarzen of waterdicht schoeisel.

Lentewandeling Kern Werkgroep bos t'Ename

Kom genieten van het bos in al zijn pracht tijdens de bloei van de voorjaarsflora.

- 9u tot 12u + aansluitend receptie, Parking op het einde vd Kapellestraat, Kapellestraat, Oudenaarde
- Guido Tack 0474 90 02 30 guido.tack1@telenet.be
- Guido Tack
- Waterdicht schoeisel of laarzen zijn een must!

Planteninventarisatie Strijpen, Berkelbos - *Plantenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-plus en Natuurpunt afd. Zwalmvallei*

Inventarisatie van alle hogere planten in ifbl-kwartierhok E3 23 12
Landelijk gebied met bosjes en houtkanten, Zwalm- en Molenbeek, Jan de Lichtepad, begraafplaats

- 10u - 13u, Parking begraafplaats Strijpen, Kluisstraat 2, Zottegem
- Heidi Demolder, tel. 0476 40 34 52
- Flora, loep, laarzen of stevige stapschoenen.

Woensdag 16 april

Workshop Nestkastjes maken - *Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen – Boembekemolen*

Lentekriebels in de tuin, samen timmeren we aan een huisje voor tuinvogeltjes. Ondertussen leren we ook de verschillende soorten die in onze tuin aanwezig kunnen zijn.

- 14u - 17u, Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel
- Roselinde van Caenegem, roselinde_vancan@hotmail.com
- Roselinde van Caenegem
- Inschrijven noodzakelijk, max 10 deelnemers
- Deelnameprijs is € 5, ter plaatse te betalen
- Klein hamertje

Zaterdag 19 april

Werkdag Middenloop Zwalm – *zie begin kalender*

Zondag 20 april

bezoek aan het Faunahuis – *zie begin kalender*

Paasmaandag 21 april

Montmarktje – *Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen – Boembekemolen + Milieufront Omer Wattez vzw + Natuurpunt afd. Zwalmvallei*

We bemannen de stand van Natuurpunt Zwalmvallei, het Bezoekerscentrum Boembekemolen en het Milieufront Omer Wattez op deze Bio Korte Keten Markt. De marktbezoekers kunnen genieten van een uniek aanbod aan handgemaakte, biologische en lokale producten, kunst, ambachten, muziek, een hapje en een drankje.

- 10u - 16u, In en rondom de kerk van Roborst (Zwalm, Borstekouterstraat 59)
- info@milieufrontomerwattez.be en Vincent Decroock, vincent.decroock@proximus.be
- Een grote tas om jouw producten mee te nemen naar huis.

Gezinswandeling naar het Eeckhoutbos en omgeving – *Natuurpunt afd. Vlaamse Ardennen + Werkgroep Maarkebeekvallei*

Natuurwandeling in de Maarkebeekvallei met speciale aandacht voor de voorjaarsbloeiers in het Eeckhoutbos en het Longkruidbosje

- 14u – 17u, Kerk van Maarke, Maarkeweg-Kokerellestr.
- Michel Vander Vennet, 0486 08 30 78
- Stevig schoeisel of laarzen, verrekijker, loepe

Woensdag 23 april

Start basiscursus 'Natuurbeheer in de Zwalmvallei' – *Natuuracademie + Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen – Boembekemolen + Natuurpunt afd. Zwalmvallei*

De cursus is er voor iedereen die meer wil weten over het natuurbeheer, die inspiratie zoekt en die wil weten hoe je een beheerplan omzet in praktische beheeractiviteiten. De cursus is afgestemd op de vrijwilligers die zich willen inzetten voor de ontwikkeling van de natuurgebieden in de Zwalmvallei tot biodiverse hotspots. Dit kan door mee te werken aan planning, studie en beheer.

- Cursus over 8 opeenvolgende woensdagavonden en 1 zaterdag (24 mei) van 23 april t.e.m. 18 juni. Telkens van 19u30 tot 22u. Op zaterdag van 9u30 tot 16u., Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel
- Vincent Decroock, vincent.decroock@natuurpunt.be
- Jens Verwaerde, ecoloog, lesgever bij Natuuracademie
- Info en inschrijvingen via de contactpersoon.

Zaterdag 26 april

Gezinswerkdag Bos t'Ename – *zie begin kalender*

Zondag 27 april

Vroegemorgentocht langs Donk en Langemeersen - *Natuurpunt afd. Oudenaarde-plus + Vogelwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-plus*

We luisteren en genieten van de vogelzang van de boodschappers van de lente in dit prachtige meersengebied met bloemenrijke hooilanden. Rietvogels, zoals de blauwborst en vogels van het open landschap zoals graspieper en veldleeuwerik, fleuren het gebied op met hun aanwezigheid.

- 6u30 – 10u30, Vrije parking Donkstraat, Oudenaarde
- dimitrivandepopuliere@hotmail.com 0473 52 13 44

Dimitri Van de Populiere
Wandeling van 6 km.
waterdicht schoeisel, verrekijker.

Lentewandeling in Koppenbergbos – *Natuurpunt afd. Oudenaarde-plus*

We kunnen niet zonder planten. We voeden, kleden, genezen, creëren en bouwen ermee, al heel lang, doorheen de hele mensengeschiedenis.
De planten waren er eerst. Ze zijn tot ingenieuze dingen in staat. En toch zijn we soms blind, plantenblind.
We laten ons tijdens de wandeling fascineren door wat we zien en ook niet zien. Begrijpen we die wonderlijke plantenwereld?

9u30 - 12u, Toegang tot Koppenbergbos bij de N60 te Nukerke. Auto's kunnen parkeren in de Oude Steenweg thv nr 4 in Maarkedal (Nukerke)
Gudrun Snauwaert. gsnauwaert@yahoo.com
Catheline Coucke 0473 27 16 80
Deze boswandeling is onderdeel van de Vlaamse Ardennendag. In de namiddag kan je aansluiten op de andere activiteiten
Stevige stapschoenen.

Fietstocht naar de happening van de Vlaamse Ardennendag in Louise-Marie – *Natuurpunt afd. Ronse*

Onderweg bezoeken we de reservaten Pyreneeën en Muziekbos

10u -17u, Station Ronse
Philippe Moreaux 0476492461 ; Moreauxphilippe1951@gmail.com
Nog te bepalen.
We lunchen in Louise-Marie en bezoeken de stands van de exposanten op het dorpsplein.
Fiets, picknick

Vlaams Ardennendag – *Wandeling in het Burreken, Natuurpunt afd. Tussen Leie + Schelde en NP De Ratel*

Tijdens een wandeling (5 à 6 kilometer) met conservator Jos Gyssels kunnen we een bezoekje brengen aan de wastine, de hoogstamboomgaard, het bos en het Faunahuis. We staan onderweg stil bij het beheer en de ontwikkeling van het natuurgebied en onvermijdelijk moeten we het ook even hebben over de geologie van de Vlaamse Ardennen en van 't Burreken als brongebied in het bijzonder. Na de wandeling kan wie nog wil een bezoek brengen aan de natuurmarkt van de Vlaamse Ardennendag te Maarkedal/Louise-Marie. Je kan ofwel je boterhammen meebrengen of je volste vertrouwen hebben in de voortreffelijke catering ter plaatse.

9u15 - 16u, Parking Palaestra Kastanjelaan 35, Deinze
Eddy Vervynck vynckeville@telenet.be
Jos Gyssels
Mogelijkheid tot kosten delend carpoolen. Reserveren verplicht op www.natuurpunt.be/agenda/vlaams-ardennendag-wandeling-in-het-burreken-21874

Vlaamse Ardennendag – *Vlaamse Ardennenplus*

Natuurpunt Vlaamse Ardennen organiseert: Gegidste wandelingen, belevingsmarkt (natuur, milieu, korte keten, cultuur,...), muziek en dans, erfgoedinitiatieven,... "Sterkere natuur met meer bos - Rond Ronse" vormt ons beleidsthema van de dag. Zie vlaamseardennendag.be Met medewerking van Ronse, Maarkedal, RLVA, ANB, Variant, Landschapspark Vlaamse Ardennen.

10u - 18u, Kerk, Zaal La Salette en omgeving Louise Marie
info@vlaamseardennendag.be
Zie ruimere aankondiging in vorige Meander

Maandag 28 april

Werkdag Bos t'Ename – *zie begin kalender*

Donderdag 1 mei

Vroege morgenwandeling in Pyreneeën gevolgd door ontbijt – *Natuurpunt afd. Ronse*

Wandelingen zijn gratis. Deelname ontbijt is niet verplicht. Prijs ontbijt € 12 pp (Inschrijving ontbijt verplicht)

6u - 8u: Vroege vogelwandeling, 8u - 9u30: ontbijt 9u30 - 12u: planten, amfibieën en insecten; Hof ter Guchten, Rotterij 278 te Ronse
Johan Glibert 0477 51 94 19 johan.glibert@gmail.com
Verschillende gidsen

Vroege Vogelwandeling + ontbijtbuffet – *Natuurpunt afd. Houtem*

Bij het krieken van de dag gaan we op pad in een mooi stukje natuur, in Vlierzele. We gaan op zoek naar vogels en vogelgezang in bosgebied en open terrein. Onze gids Roman Eyckerman leert ons hoe je een vogel kunt herkennen aan zijn zang en vertelt over zijn levenswijze.

5u, aansluitend mogelijkheid tot ontbijtbuffet, Zonnevlier, Uilebroek 29, Vlierzele
Telnr. Roman Eyckerman 0477 47 24 15, Info: natuurpunthoutem.be of mail naar nphoutem@gmail.com
Roman Eykerman
Aansluitend mogelijkheid tot ontbijtbuffet, inschrijven noodzakelijk, via link op natuurpunthoutem.be, volwassenen: € 15, kinderen tussen 5 en 12: € 10. Betaling door voorafgaande overschrijving op rekening BE16 9731 1361 0474
Meebrengen: stevig schoeisel, eventueel verrekijker en vogelgids

Snuit Vroege vogelwandeling voor kinderen – *Natuurpunt afd. Houtem*

Het traject van de volwassenen en de kinderen loopt samen. Terwijl Roman de volwassenen vertelt over vogels en vogelgezang neemt Dana de kinderen onder haar hoede. Het groepje kinderen loopt mogelijks een beetje voor of komt een beetje achter, doch ze blijven in de buurt van hun ouders. Tijdens een speelse zoektocht leert Dana hen meer over vogels, spotten met een verrekijker en vogelgezang.

5u, Zonnevlier, Uilebroek 29, Vlierzele
Dana De wart 0487 67 43 17, Info: natuurpunthoutem.be of mail naar nphoutem@gmail.com
Dana De Wart
Voor kinderen tussen 6 en 12, maximum 6 kinderen, gelieve in te schrijven via de link op natuurpunthoutem.be
Een verrekijker meebrengen hoeft niet, Dana zorgt zelf voor verrekijkertjes.

Kouterwandeling in het Burreken – *Kern Rondom Burreken*

We wandelen langs akkers, weiden en bosranden van het pittoreske Burreken. We hebben oog voor de akkervogels en de vegetatie op en aan de rand van de velden. We genieten van de panoramische vergezichten en het golvend landschap van de Vlaamse Ardennen. Afstand 10 km.

- 9-12u, Parking voetbalveld Rovorst 48, Zegelsem (Brakel)
- Ludo Vanderlinden, 0479 46 69 37 contact@burreken.be
- Een verrekijker kan nuttig zijn. Stevige schoenen of laarzen, want grotendeels onverhard parcours.

Gezinswandeling: Keltische wandeling – *Beltane, Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen – Boembekemolen*

Kom met ons mee, we trekken de natuur in. De voorjaarsbloeiers staan alom, om ons heen gonst het van bloei en bevruchting. Op Beltane vierden onze voorouders het begin van de zomer, de vruchtbaarheid. De strijd tussen licht en donker. We nemen jullie mee en vertellen over het wonder dat plaatsvindt in de natuur: weetjes over de dieren, de planten en de verhalen van weleer. We laten jullie lekkers proeven, drinken een borreltje. We knutselen een zaadbom of vlechten met riet.

- 16u - 19u, Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel
- Lutgarde Marie Vervaet lutgarde.vervaet@telenet.be 0496 77 99 53
- Lutgarde Marie Vervaet, Sappho Segaert
- Maximum 25 deelnemers, deelnameprijs € 5 ter plaatse te betalen
- Laarzen of waterdicht schoeisel. Het terrein is niet geschikt voor een kinderwagen of rolstoel.

Zaterdag 3 mei

beheerwerken in het Burreken – *zie begin kalender*

Kruidenwandeling met proevertjes (Kruisem) bij Inès Decuyper – *Milieufront Omer Wattez vzw*

We gaan op bezoek bij Inès Decuyper, herboriste van de vzw Vlaamse Ardennen genietend beleven. De geneeskracht van kruiden boeit haar. Ze verwerkt ook kruiden in diverse bereidingen. Zij laat ons genieten van een mooie natuurwandeling met oog voor kruiden in het wild. We krijgen ook uitleg over de keukenkruiden in haar eigen kruidentuintje. Tijdens de wandeling genieten we van 7 proevertjes (confituur, gelei, thee, koekje, wijntje, jenevertje, snoepje, siroopje,...). We krijgen ook uitleg en receptjes mee op papier.

- 14u30 - 17u, Reutelstraat 10, 9772 Kruisem
- info@milieufrontomerwattez.be
- Inès Decuyper
- MOW-leden: € 17 - Niet-leden: € 20 (Begeleide wandeling en proevertjes inbegrepen). Vooraf inschrijven is verplicht via info@milieufrontomerwattez.be
  De inschrijving is pas definitief na overschrijving op rekeningnummer BE84 9796 1861 3259 van Milieufront Omer Wattez vzw.

Planteninventarisatie Grootmeers – *Natuurpunt afd. Kruisem*

We proberen een aantal planten op Grootmeers op naam te brengen. Deze activiteit is zeker niet (alleen) voor specialisten bedoeld. Het is de bedoeling dat de drempel laag blijft en dat iedereen kan meedoen en dat we leren van elkaar. Iedereen die geïnteresseerd is in planten, is welkom.

- 14 u - 16 u, Voet Zingembrug thv kruispunt N435 met Weistraat
- Eddy Van Den Abeele, ed.vandenabeele@skynet.be 0474 62 20 52
- Eddy Van Den Abeele
- Loep, veldgidsen, goed schoeisel

Zondag 4 mei

Bezoek aan onze percelen, *Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen – Boembekemolen + Natuurpunt afd. Zwalmvallei*

Ben je benieuwd naar welke percelen er beheerd worden door Natuurpunt Zwalmvallei? Of hoe dat beheer in de praktijk gebeurt? En wat zijn de resultaten? Elke eerste zondag van de maand bezoeken we onze percelen. Je leert onze natuurgebieden zien vanuit het standpunt van de natuurbeheerder. Dit draagt ertoe bij om nog meer te kunnen genieten van onze mooie en veelzijdige Vlaamse Ardennen en alles wat daarin leeft.

- 9u - 12u, Omdat de startplaats iedere maand wijzigt naargelang de vordering die we op terrein maken, laat je email opnemen in de mailinglijst: jan@aardbol.be. Dan krijg je iedere maand een herinnering met de nieuwe startplaats.
- Jan François; jan@aardbol.be
- Bevestiging van je komst hoeft niet, verontschuldigen hoeft evenmin. Wél fijn wanneer je komt.
- Voorzie aangepaste kledij, eventueel laarzen.

Planteninventarisatie 't Burreken, Brakel – *Plantenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-plus en Natuurpunt afd. Vlaamse Ardennen*

We inventariseren alle hogere planten in ifbl-kwartierhok E3 42 12.
Natuurreservaat 't Burreken en omgeving

- 10u - 13u, Verzamelen aan parking voetbalveld Rovorst 48, Brakel
- Henk coudenys, 09 386 97 11, coudenys.henk@belgacom.net
- Flora, loep, laarzen of stevige stapschoenen & picknick

Zaterdag 10 mei

Birdathon – *Natuurpunt afd. Vlaamse Ardennen+ Vogelwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-plus*

Op zaterdag 10 mei worden er op verschillende plaatsen in Vlaanderen birdathons gehouden door de lokale vogelwerkgroepen. Het doel? Samen zo veel mogelijk vogelsoorten waarnemen en in de mate van het mogelijke documenteren binnen de grenzen van ons werkingsgebied. Vorig jaar klokten we af op 116 soorten op 24u binnen ons werkingsgebied. Hoe neem je deel? Voer al je waarnemingen die dag in op www.vwg-vlaamseardennenplus.be en op het einde van de dag kunnen we het totaal aantal waargenomen soorten zien.

- Hele dag
- Dimitrivandepopuliere@hotmail.com
- Dimitri Van de Populiere
- Hou onze Facebookpagina in de gaten voor meer informatie www.facebook.com/groups/vwgvap

Vogelwandeling voor beginners in Kluisbergen – Birdathon – *Vogelwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-plus en Natuurpunt afd. Vlaamse Ardennen*

Zin om vogels te leren kennen die in verschillende biotopen in Kluisbergen te zien zijn? Wandel dan op 10 mei mee met Thijs en Lucia! We starten om 9u in het Paddenbroek voor een gevarieerde wandeling. Onderweg houden we regelmatig halt om vogels te observeren. We vertellen je wat je hoort en ziet en hoe je de vogels kunt herkennen of onderscheiden. Er zullen vogels uit verschillende biotopen aan bod komen waaronder rietvogels, watervogels, stadsvogels en de kans is groot dat we ook steltlopers en roofvogels zien.

- 9u – 12u, Parking Paddenbroek, Paddestraat - Kluisbergen
- Lucia Decuyper: 0473 95 36 05 - lucia_decuyper@hotmail.com
- Thijs Lietaer en Lucia Decuyper
- Inschrijven via www.natuurpunt.be/agenda/vogelwandeling-voor-beginners-in-kluisbergen-birdathon-21924?date=10/05/2025
- Stevig schoeisel, verrekijker indien je die hebt.

Milieufront Omer Wattez vzw: Dagwandeling 2: '50 jaar MOW' – *Munkzwalm - Zottegem*

In het kader van 50 jaar MOW wordt een reeks dagwandelingen (18-20 km) georganiseerd. Onze 2e wandeling neemt ons mee van het station van Munkzwalm naar dat van Zottegem. 's Avonds nemen we dus de trein terug naar Munkzwalm.

- Van 9u tot 17u, Station Munkzwalm
- info@milieufrontomerwattez.be
- Jeroen Merlaen
- MOW-leden: € 6 - niet-leden: € 10 (Een hapje of drankje is inbegrepen). Mail naar info@milieufrontomerwattez.be
  Na bevestiging kan je het bedrag overschrijven op BE84 9796 1861 3259 (Milieufront Omer Wattez vzw) om je inschrijving definitief te maken.
- Schoenen en kledij, aangepast aan het weer, zijn noodzakelijk. Ook moet je een eigen lunchpakket meenemen.

Zondag 11 mei

Familiewandeling in Bois Joly te Ronse – *Natuurpunt afd. Oudenaarde-plus*

Bois Joly is niet zo groot maar toch een van de rijkste bronbossen in de streek. Het gemengd loofbos, gericht naar het zuiden, is een pareltje voor voorjaarsflora en een grote verscheidenheid aan vogels en dieren. Ook voor de minder courante vlinders is dit een geschikt biotoop. Dit is een unieke kans om van dit mooie bos te genieten want dit is enkel toegankelijk met een gids. Het bos is drassig, daarom zijn laarzen aan te raden. Ook best een lange broek aantrekken tegen de bramen.

- 14u - 17u, Parking aan zij-ingang kerkhof ter hoogte van Hogerlucht 122
- Gudrun Snauwaert. gsnauwaert@yahoo.com
- Philippe Moreaux
- Laarzen en lange broek aan te raden

Woensdag 14 mei

Bijeenkomst Vogelwerkgroep *Natuurpunt Vlaamse Ardennen-plus en Natuurpunt afd. Vlaamse Ardennen*

Bijeenkomst van de Vogelwerkgroep. Vogelkijkers uit de regio en daarbuiten zijn welkom om te komen luisteren naar de presentaties en nadien een babbeltje te slaan met gelijkgestemden. Het programma kan je raadplegen op onze website.
Vogelweetjes en nieuws uit VA+ (Dimitri)
De laatste wielewalen in VA+ (Niko)
Reisverslag (Jacques VH)
Ludiek Quizje

- 20u – 22u, Stedelijk centrum 'Amigo' te Heurne
- dimitrivandepopuliere@hotmail.com
- Iedereen met een interesse in vogels is van harte welkom!

Zaterdag 17 mei

Op zoek naar de laatste wiele(r)walen langs de Schelde (fietstocht) – *Vogelwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-plus*

Fietstocht (max. 25 km) langs de Schelde van Eke tot Zingem en terug via Gavere. We fietsen heel gezapig en stoppen regelmatig. Het doel? De laatste zangposten van de wielewaal in de Scheldevallei! En ondertussen houden we natuurlijk oren en ogen open voor andere leuke soorten.

- 8u30 – 12u, Brug Eke. Parkeren op de brug, afspraak met fiets op kruispunt Grenadierslaan – sluis Eke (50.956217, 3.650747)
- dimitrivandepopuliere@hotmail.com
- Niko Vanwassenhove & Dimitri Van de Populiere
- Inschrijven verplicht. Max. 15 deelnemers. Fietsen gebeurt op eigen verantwoordelijkheid. Bij slecht weer kan dit geannuleerd worden.
- Fiets, helm, evt. fluohesje, verrekijker

Bezoek 'Van Den Borresmolen' & wandeling in de Vallei van de Traveinsbeek – *Milieufront Omer Wattez vzw*

Aan de rand van het dorpje Strijpen bevindt zich sinds jaar en dag een boerderij met watermolen. De Traveinsbeek, die door de tuin van de boerderij stroomt, laat nog steeds het waterrad van de molen draaien. Met die energie wordt nu groene stroom opgewekt. Vervolgens maken we nog een wandeling door de vallei van de Traveinsbeek en kijken we hoe het water zijn weg vindt tot aan de molen. Dit leidt ons naar de prachtige bronnen van de beek nabij de Steenbergse bossen. Na aankomst in de molen is een drankje voorzien op de binnenkoer en kan een verse pannenkoek gegeten worden, gemaakt met bloem van onze collega's in de IJzerkotmolen.

- 14u - 17u30, Van Den Borresmolen, Molenhoek 14, 9620 Strijpen (Zottegem)
- info@milieufrontomerwattez.be
- MOW-leden: € 10 - niet-leden: € 13 (Rondleiding, wandeling, drankje en pannenkoek inbegrepen). Mail naar info@milieufrontomerwattez.be om je in te schrijven.
  Nadat je van ons een bevestiging van je inschrijving ontvangen hebt, kan je het juiste bedrag overschrijven op rekeningnummer BE84 9796 1861 3259 van Milieufront Omer Wattez vzw om je inschrijving definitief te maken.

Spaghetti-avond ten voordele van de natuur in onze streek – *Natuurpunt afd. Tussen Leie en Schelde*

Kom genieten van een gezellige en smakelijke avond met een huisbereide, vegetarische spaghetti

à volonté! De volledige opbrengst van deze avond gaat naar de aankoop en het beheer van gronden in de Zeverenbeekvallei of in de meersen van Astene. Beetje bij beetje worden alle kleine lapjes groen op termijn één groot natuurgebied. Bijdrage: € 20 per volwassene, € 12 per kind (5-12 jaar), inclusief een aperitief. Reserveren: Schrijf het juiste bedrag over op rekening BE34 9794 3597 5090 van Natuurpunt tussen Leie en Schelde, met vermelding van naam, aantal volwassenen en kinderen.

- 18u30 – 24u, Zaal Leiezicht in Grammene, St Janstraat 59, Deinze
- Koen.houthoofd@natuurpunt.be - tel 0470 55 02 36

Zondag 18 mei

Planteninventarisatie Machelen -Zulte – *Plantenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-plus en Natuurpunt afd. Tussen Leie en Schelde*

Inventarisatie hogere planten in ifbl-kwartierhok D2 46 32. Oude dorpskern met kerkhof, Leie-oevers, oude Leie-arm

- 10u - 13u, Parking camperplaats, Leihoekstraat tegenover nr 7
- Henk coudenys, 09 386 97 11, coudenys.henk@belgacom.net
- Flora, loep, laarzen of stevige stapschoenen.

Bezoek aan het Faunahuis – *zie begin kalender*

Ulrich Libbrechtwandeling te Zulzeke – *Milieufront Omer Wattez vzw + Natuurpunt afd. Vlaamse Ardennen + Libbrechtgenootschap*

Keuze uit 3 wandelingen: Natuur –en landschapswandeling (5 km), filosofische wandeling (5 km) en muzikale wandeling (5 km) begeleid door About Jay, een band die het publiek graag verrast met meerstemmige songs begeleid op ukelele en gitaar.
In juli 2008 schonk het Libbrechtgenootschap (zie libbrechtgenootschap.org) deze wandeling, als een eerbetoon aan prof.dr. Ulrich Libbrecht, uit dankbaarheid voor zijn inzet voor de bescherming van het landschap van de Vlaamse Ardennen. Ze leidt u langs zijn geliefde wandelpaden, vanuit het stille dorp door het inspirerende landschap. "Veel gereisd, overal geweest, maar altijd terug naar Zulzeke: een dorpje van niks, waar je nog rustig kunt nadenken Achteraf gezellig samenzijn met drank en gebak. Organisatie door het Libbrechtgenootschap i.s.m. Natuurpunt en Milieufront Omer Wattez.

- 14u -18u, Parochiezaal Zulzeke, Zulzekestraat 17a
- Filip Keirse, filip.keirse@telenet.be en Els Janssens, els.janssens9@telenet.be
- Filip Keirse en Brigitte Vanloo, Els Janssens en Lieve Mornie, Kim De Baere
- Inschrijven voor 15 mei via de NP-site: Landschapswandeling: https://www.natuurpunt.be/agenda/landschaps-en-natuurwandeling-ulrich-libbrechtwandeling-21865 Muzikale wandeling: https://www.natuurpunt.be/agenda/muzikale-wandeling-ulrich-libbrechtwandeling-21868 Filosofische wandeling: https://www.natuurpunt.be/agenda/filosofische-wandeling-ulrich-libbrechtwandeling-21870
- Goed schoeisel

Maandag 19 mei

Start cursus Insecten – *Natuuracademie + Natuurpunt afd. Zwalmvallei + Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen – Boembekemolen*

Insecten zijn de olie die onze natuur gesmeerd doen lopen. Ieder plekje op aarde hebben ze weten te veroveren en dat heeft geleid tot een onmetelijke diversiteit van kleuren, vormen en levensstrategieën. Toch blijven ze voor velen (ja zelfs doorwinterde natuurliefhebbers) nobele onbekenden. De hoogste tijd om daar verandering in te brengen. Les 1 is een algemene kennismaking met insecten. Les 2 en 3 (26 mei en 2 juni) zijn een overzicht van de verschillende ordes, met sprekende voorbeelden en determinatietips. Op 14 juni is er een excursie.

- 19u30 - 22u, Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel
- Vincent Decroock, vincent.decroock@natuurpunt.be
- Joeri Cortens
- Inschrijven via https://www.natuurpunt.be/agenda/cursus-insecten-voor-beginners-19064?date=19/05/2025

Zaterdag 24 mei

Vogeltocht naar de Waterdunen (Breskens) – *Vogelwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-plus*

We verkennen een stukje nieuw aangelegde getijdennatuur in Zeeuws-Vlaanderen, nog volop in ontwikkeling en toch al druk bezocht door broedende kokmeeuwen, zwartkopmeeuwen, visdieven, grote sterns en dwergsterns. We wandelen 5,5 km langs kijkhutten en kijkwanden en genieten van de drukte die zo 'n broedkolonie met zich meebrengt. Aansluitend gaan we nog iets eten in de plaatselijk horeca voor wie wil.

- 14u – 21u, Kerkplein Eke
- tijsnaessens@hotmail.com 0494 72 89 15
- Tijs Naessens
- Carpooling (kostendelend rijden)
- Verrekijker, eventueel telescoop, vogelgids

Zondag 25 mei

Wandel & Ontbijt@Boembekemolen – *Natuurpunt afd. Zwalmvallei*

Te reserveren via Carla Verdonck, carlaverdonckverdonck@hotmail.com, 0472 89 81 70

- 9u - 12u, Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel
- Carla Verdonck, carlaverdonckverdonck@hotmail.com, 0472 89 81 70
- Wandel één van onze prachtige wandelroutes en kom ontbijten op ons terras. Bij slecht weer in de molen. Voor € 18 /persoon
- Cava-koffie-appelsap. Pistolet met kaas-ontbijtkoek-rozijnenbrood. Gekookt ei-yoghurt met granola. Vers fruit.
- Wie na het ontbijt een begeleide wandeling wil meemaken, kan om 11u aansluiten bij de gids Roselinde Van Caeneghem.

Wandeling op zoek naar de buizerd (+/- 6 km) – *Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen – Boembekemolen*

Onze gids zoomt in op habitat, gedrag, determinatie, foerageren en broeden van deze plaatselijke roofvogel.

11u - 13u, Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel
Wim Van Geert, van.geert.wim@telenet.be, 0487 141976
Wim Van Geert
Op voorhand inschrijven met melding van aantal personen. Deelnemers kunnen eventueel eerst aanschuiven voor het ontbijt (zie Wandel & Ontbijt@Boembekemolen)
Wandelschoenen / verrekijker

Planteninventarisatie Zottegem – *Plantenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-plus en Natuurpunt afd. Zwalmvallei*

Inventarisatie hogere planten in IFBL-kwartierhok E3 24 21, soortenrijke wegbermen; kasteeldomein.

10u - 13u, Parking Parkstraat Domein Breivelde
Dominiek Decleyre, dominiek.decleyre@telenet.be
Flora, loep, laarzen of stevige stapschoenen.

Langemeersen, verkenning van een van de grootste hooilandcomplexen in de Scheldevallei – *Natuurpunt afd. Oudenaarde-plus*

We maken kennis met de typische plantengroei van hooilanden en de broedvogels in het gebied.

14u - 17u, Kruispunt Meersstraat / doorsteek naar de Schelde, Wortegem-Petegem
Gudrun Snauwaert gsnauwaert@yahoo.com
Alexander Van Braeckel tel. 0473 85 45 62
Stevige stapschoenen (of zelfs laarzen) zijn aan te raden.
Verrekijker

Zondag 25 mei 2025

Natuurpark Levende Leie – *Levende Leiedag – NP Gent + Natuurpunt afd. Tussen Leie en Schelde*

Natuurpark Levende Leie wil de natuurrijkdom langs de bochtige Leie tussen Deinze en Gent verder versterken en uitdragen, zodat het gebied één uitgestrekt natuurpark kan worden. Tijdens de Levende Leiedag krijg je informatie over deze realisaties en plannen. Je kan er de pracht van de Leienatuur bewonderen tijdens begeleide wandelingen en boottochten, maar ook beleven tijdens één van de vele activiteiten. Hou de datum dus vrij, en kom met het hele gezin genieten. Het gedetailleerde programma vind je terug op www.levendeleie.be

10u - 18u (zie www.levendeleie.be), Terrein van de zeescouts 'De Wilde Eend', Veerstraat, Drongen
An De Pauw en Myriam Van Winckel
Meerdere gidsen

Maandag 26 mei

Werkdag Bos t'Ename – *zie begin kalender*

Donderdag 29 mei

Orchideeënwandeling in de Zeverenbeekvallei – *Natuurpunt afd. Tussen Leie en Schelde*

Wandeling door onze boeiendste graslanden van de Zeverenbeekvallei, een veengebied boordevol orchideeën, ratelaar, echte koekoeksbloem en vele anderen. Met aandacht voor het belang van deze valleigebieden bij droogtes en overstromingen. Een unieke wandeling in een bijzonder biotoop dat normaal niet toegankelijk is.

15u - 18u , Kerk Zeveren, Leeuwstraat, Deinze
Werner Dejonckheere, tel 0477 84 72 35
Axel Heyerick en Werner Dejonckheere
Kom best met de fiets
Hoge wandelschoenen of laarzen (het is een nat veengebied), lange broek is aangeraden. Een fototoestel is altijd een aanrader.

Zaterdag 31 mei

Hommelzoektocht in Everbeek-Boven – *Aculea + Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen – Boembekemolen + Werkgroep Everbeekse Bossen*

We gaan tijdens de Week van de Bij samen op zoek naar hommels. Je maakt op deze wandeling kennis met onze pluizigste wilde bijen en leert heel wat over hun levenswijze en relatie met bepaalde planten. Dat het belangrijke bestuivende insecten zijn wist je waarschijnlijk al, maar had je al van de lang-tongen en kort-tongen gehoord? Ook leren we je hoe je de verschillende soorten hommels kan herkennen: de steenhommel, akkerhommel of boomhommel zullen geen mysterie meer voor je zijn.

14u - 16u30, Kerk van Everbeek-Boven, Muiterij 1, Brakel
Elien Van Boeckel, elien.vanboeckel@gmail.com
Inschrijven, aantal deelnemers is beperkt.

Gezinswerkdag Bos t'Ename – *zie begin kalender*

Zondag 1 juni

Bezoek aan onze percelen – *Natuurpunt afd. Zwalmvallei + Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen – Boembekemolen*

Ben je benieuwd naar welke percelen er beheerd worden door Natuurpunt Zwalmvallei? Of hoe dat beheer in de praktijk gebeurt? En wat de resultaten zijn? Elke eerste zondag van de maand bezoeken we onze percelen. Je leert onze natuurgebieden zien vanuit het standpunt van de natuurbeheerder. Dit draagt ertoe bij om nog meer te kunnen genieten van onze mooie en veelzijdige Vlaamse Ardennen en alles wat daarin leeft.

9u - 12u, Omdat de startplaats iedere maand wijzigt naargelang de vordering die we op terrein maken, laat je email opnemen in de mailinglijst: jan@aardbol.be. Dan krijg je iedere maand een herinnering met de nieuwe startplaats.
Jan François; jan@aardbol.be
Bevestiging van je komst hoeft niet, verontschuldigen hoeft evenmin. Wél fijn wanneer je komt.
Voorzie aangepaste kledij, eventueel laarzen.

Familiale natuurwandeling langs Ladeuze en het Longkruidbosje in Etikhove – *Natuurpunt afd. Vlaamse Ardennen + Werkgroep Maarkebeekvallei*

Natuurwandeling met aandacht voor het landschap van de Maarkebeekvalllei. Genieten van het landschap van Valerius De Saedeleer, enkele late lentebloeiers en de vogelzang

14u – 17u, Kerk van Etikhove, Etikhoveplein
Michel Vander Vennet, 0486 08 30 78
Stevig schoeisel, verrekijker, loep

Hommelweekend – *Natuurpunt afd. Ronse*

Hommelzoektocht in het Muziekbos

13u30 - 16u30 , Kerk van Louise-Marie
Johan Glibert 0477 51 94 19 johan.glibert@gmail.com

Jens D'Haeseleer van bijenwerkgroep Aculea
Inschrijven via de website van Natuurpunt bij de activiteit Hommelweekend of bij de contactpersoon
Een loep als je die hebt, stapschoenen

Hommelzoektocht (focus op volwassenen)
– Aculea + Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen – Boembekemolen + Natuurpunt afd. Zwalmvallei

We gaan tijdens de Week van de Bij samen op zoek naar hommels. Je maakt op deze wandeling kennis met onze pluizigste wilde bijen en leert heel wat over hun levenswijze en relatie met bepaalde planten. Dat het belangrijke bestuivende insecten zijn wist je waarschijnlijk al, maar had je al van de lang-tongen en kort-tongen gehoord? Ook leren we je hoe je de verschillende soorten hommels kan herkennen: de steenhommel, akkerhommel of boomhommel zullen geen mysterie meer voor je zijn.

14u - 16u30, Domein Breivelde, Parkstraat 1, Zottegem
Karel De Vuyst, devuystkarel@gmail.com
Dieter Everaert en Jef Melckebeke
Inschrijven, aantal deelnemers is beperkt.

Snuit en gezinsactiviteit: Welke hommel werd er geflitst? (focus op kinderen) *– Aculea + Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen – Boembekemolen + Natuurpunt afd. Zwalmvallei*

Samen knutselen we een hommelnest en doen we iets in klei. Ondertussen wordt er een leuke uitleg gegeven over de levenswijze van de hommeltjes en de relatie met bepaalde planten, om dan uiteindelijk op hommelzoektocht te kunnen gaan.

14u - 16u30, Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel
Roselinde van Caenegem, roselinde_vancan@hotmail.com
Roselinde van Caenegem
Een activiteit voor kinderen van 5 tot 12, vergezeld van een volwassene. Inschrijven is nodig, max 15 deelnemers

Donderdag 5 juni

Zomeravondwandeling langs de Langemeersen
– Natuurpunt afd. Oudenaarde-plus + Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen – Boembekemolen + Vogelwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-plus

We genieten van de zachte, vroege zomeravond in dit prachtige meersengebied met zijn bloemenrijke hooilanden en een vrolijk gekwinkelier. Rietvogels, zoals de blauwborst en vogels van het open landschap zoals graspieper en veldleeuwerik, fleuren het gebied op met hun aanwezigheid.

19u30 – 22u, Vrije parking Donkstraat, Oudenaarde aan de Outsider
dimitrivandepopuliere@hotmail.com 0473 52 13 44
Dimitri Van de Populiere
Wandeling van 6 km
Waterdicht schoeisel, verrekijker.

Vrijdag 6 juni

'natuuramnesie' – 'De vergeten wereld van Emile Claus.' Een lezing door Guido Tack *– Natuurpunt afd. Tussen Leie en Schelde*

Emile Claus wist als geen ander de sfeer en het landelijke leven van de Leiestreek weer te geven. De accuraatheid en vertrouwdheid waarmee Claus zijn thema's weergaf droegen ontegensprekelijk bij tot de kracht van zijn doeken. Natuurkenner en landschapsexpert Guido Tack herkent in Claus' schilderijen talloze voorbeelden van volkse tradities en landbouwtechnieken, en duidt ook hoe deze kunstenaar een goede observator was van de kenmerkende fauna en flora in de regio. Deze lezing is een organisatie van MUDEL, in samenwerking met DUNSA, Erfgoedvereniging het Land van Nevele en Natuurpunt

20u - 23u (deuren open vanaf 19u), MUDEL, Lucien Matthyslaan 3/5, Deinze
Guido Tack
Toegang € 5. Reserveren verplicht via de website van het museum www.mudel.be

Vrijdag 6 juni 2025

Planteninventarisatie Zingem- Kruisem
– Reservaatpercelen Grootmeers + Schelde-oevers – Plantenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-plus en Natuurpunt afd. Kruisem

Inventarisatie van alle hogere planten in ifbl-kwartierhok E3 11 24'Brug derde jagers te voet' Nederzwalmse steenweg (N435), Kruisem, kant Zingem.

Alexander Van Braeckel, tel. 0473 85 45 62.
Flora, loep, laarzen of stevige stapschoenen.

Zaterdag 7 juni

beheerwerken in het Burreken *– zie begin kalender*

Milieufront Omer Wattez vzw: Dagwandeling 3: '50 jaar MOW' *– Ronse - Oudenaarde*

In het kader van 50 jaar MOW wordt een reeks dagwandelingen (18-20 km) georganiseerd. Onze 3e wandeling neemt ons mee van het station van Ronse naar dat van Oudenaarde. 's Avonds nemen we dus de trein terug naar Ronse.

9u - 17u, Station Ronse
info@milieufrontomerwattez.be
Filip Keirse, filip.keirse@telenet.be
MOW-leden: € 6 - niet-leden: € 10 (Een hapje of drankje is inbegrepen). Mail naar info@milieufrontomerwattez.be Na bevestiging kan je het bedrag overschrijven op BE84 9796 1861 3259 (Milieufront Omer Wattez vzw) om je inschrijving definitief te maken.
Schoenen en kledij, aangepast aan het weer, zijn noodzakelijk. Ook moet je een eigen lunchpakket meenemen.

Zondag 8 juni

Dag Van De Scheldemeersen *– NP Bovenschelde*

Natuurpunt Boven-Schelde zet zijn nooit-gesloten-deuren extra ver open: tijdens een namiddagwandeling krijg je op een interactieve manier info over de natuur in de Scheldemeersen in Zevergem. Je wandelt met je gezin/vrienden langs een aangeduid parcours en onderweg kom je natuurgidsen tegen waar je even halt houdt. Je beleeft/luistert of neemt actief deel aan hun natuurverhaal. Op het einde van de wandeling is er gelegenheid om gezellig na te praten bij een 'hapje met een drankje'. Gezelligheid en plezier verzekerd! Ideale gelegenheid voor alle inwoners van Nazareth om dit natuurgebied in hun nieuwe gefuseerde gemeente te ontdekken!

13u30-17u30, Zie website
Meerdere gidsen
Alle info op www.natuurpunt.be/afd.en/natuurpunt-boven-schelde

Zondag 14 juni 2025

Voorjaarswandeling met Sien Lievens – *Natuurpunt afd. Houtem*

Sien Lievens is imker, wildplukster en herboriste en bestuurslid bij Natuurpunt Oosterzele. Ze schreef het boek Betoverende Botanie. Nele Van Winghem zorgde voor de illustraties. In dit boek duikt Sien in de verhalen over de planten die ons omringen. Sommige verhalen zijn te mooi om waar te zijn, sommige zijn te mooi om niet waar te zijn. Tijdens deze voorjaarswandeling (4km) neemt Sien ons mee in de wereld van de betoverende wereld van de planten, ze kruidt de verhalen met weetjes over hun rol in biodiversiteit, eetbaarheid, gebruik als medicijn of grondstof. Een wandeling voor kinderen en volwassenen.

14u - 16u30, Ingang van het Baleibos, aan de kruising van Broeckveld en Rot neem je de veldweg in het verlengde van Broeckveld, enkele honderd meter verder vind je de ingang van het Baleibos.
Christine Bonte 0471 34 18 27, Info: natuurpunthoutem.be of mail naar nphoutem@gmail.com
Sien Lievens
Het aantal deelnemers is beperkt tot 20, gelieve in te schrijven via de link op natuurpunthoutem.be Leden gratis. Niet-leden: € 2
Stevige schoenen en aangepaste kledij

Zondag 15 juni

Planteninventarisatie Strijpen – *Plantenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-plus en Natuurpunt afd. Zwalmvallei*

Inventarisatie van alle hogere planten in ifbl-kwartierhok E3 23 22 Oud kerkhof, woonkern, landelijk gebied met houtkanten en landwegen (grijs hok, 120 soorten bekend)Parking kerk Strijpenplein Zottegem

Dominiek Decleyre, dominiek.decleyre@telenet.be
Flora, loep, laarzen of stevige stapschoenen.

bezoek aan het Faunahuis – *zie begin kalender*

Zondag 15 juni 2025

Kruidenwandeling in Grootmeers – *Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen – Boembekemolen + Natuurpunt afd. Kruisem*

Tijdens de wandeling komen de geneeskrachtige kruiden uit de natuur aan bod. De gids legt uit hoe je ze eenvoudig kan gebruiken. Ze geeft een historische schets van het gebruik van geneeskrachtige kruiden en licht het wetenschappelijk onderzoek en gebruik in onze hedendaagse conventionele medische wereld toe. Ze behandelt ook de mogelijke risico's bij gebruik van natuurkruiden.

14u – 16u, Samenkomst aan de voet van de 'Brug van de Derde Jagers te Voet' te Kruisem
vincent.decroock@proximus.be
Dorine Dhont, herborist, 0479 57 71 07

Zaterdag 21 juni

Familiewandeling – *Kern Rondom Burreken*

De midzomer is de langste dag van het jaar. Het Burreken nodigt jong en oud uit voor een zonnewendewandeling door het glooiend landschap van de Vlaamse Ardennen. Hier en daar houden we even halt om een paar midzomerrituelen te leren kennen, de spirituele betekenis van de eik te ontdekken en het verhaal van de druïde te beluisteren. We sluiten af met een seizoensproevertje. Allen welkom.

19u – 22u, Parking voetbalveld, Rovorst 48, Zegelsem (Brakel).
Ludo Vanderlinden, 0479 46 69 37 Vanderlinden.lu@telenet.be
Graag een seintje als jullie erbij willen zijn.
Stevig schoeisel. Een dekentje kan ook aangenaam zijn

Zondag 22 juni

Met een maaiersontbijt de meersen in – *Milieufront Omer Wattez vzw*

Een lekkere start. Net zoals de maaiers 100 jaar geleden starten we met een stevig ontbijt maar dan nu de veggie versie: handgesneden grof brood met eieren, boter, confituur en/of bruine suiker met een glas tafelbier, een tas karnemelk, kruidenthee of koffie. Daarna trekken we de meersen in. Altijd groen in de zomer en met koeiwachters en stropers... De maaitijd in de meersen was eeuwenlang één van de hoogtepunten van het jaar voor het dorp. We blikken terug met straffe verhalen.

We starten met een ontbijt om 9u. Aansluitend volgt de wandeling (6,4 km)., Café "Bij madam", Meersestraat 99, 9690 Kluisbergen (Meerse)
info@milieufrontomerwattez.be
Nancy Lemay (Stones and Stories)
MOW-leden: € 18 - niet-leden: 22 (inclusief ontbijt). Mail naar info@milieufrontomerwattez.be om je in te schrijven. Nadat je van ons een bevestiging van je inschrijving ontvangen hebt, kan je het juiste bedrag overschrijven op rekeningnummer BE84 9796 1861 3259 van Milieufront Omer Wattez vzw om je inschrijving definitief te maken.
Stevig schoeisel is vereist. Een deel van het parcours is onverhard.

Gansedagexcursie naar de natuurreservaten van Harchies-Hensies en het reservaat Mer de Sable in Stambruges – *Natuurpunt afd. Ronse*

Voormiddag: Harchies-Hensies, moerasgebied
Lunchpauze: Taverne Mer de Sable
Namiddag: Mer de Sable: heiderelict, moerasbos, gemengd bos , op zoek naar source bouillante

7u -18u, Parking vooraan het winkelcomplex César Snoecklaan ter hoogte van Auto 5 in 9600 Ronse, of aansluiten om 8u. aan CRIE d'Harchies, Chemin des préaux, 5, 7321 Harchies
Namiddag aansluiten: om 14u op de parking van de taverne 'Mer de Sable', Rue du Grippet 13, 7973 Stambruges
Johan Glibert 0477 51 94 19 johan.glibert@gmail.com
Verschillende gidsen voor vogels, insecten en planten
Inschrijven via de website van Natuurpunt (natuurpunt.be/agenda) bij de activiteit Excursie in de natuurreservaten van Harchies-Hensies of bij de contactpersoon.

- Carpooling mogelijk: € 0,4 per km en per auto, te delen door het aantal inzittenden.
- Zeker meebrengen: laarzen of stapschoenen, kijker, lunch meenemen of ter plaatse aan democratische prijzen.

Opentuinendag – *Natuurpunt afd. Tussen Leie en Schelde*

Verschillende enthousiaste eigenaars van natuurrijke tuinen openen hun deuren en laten zien welke dieren er allemaal vanzelf hun plekje vinden.

- 13u30 - 17u30 , Meerdere adressen: zie website
- Jeroen Bossaer
- Alle details vind je op www.natuurpunt.be/agenda/opentuinendag-in-deinze-nazareth-en-zulte-21937

Dagwandeling met picknick in Ellezelles – *Milieufront Omer Wattez vzw*

Dit jaar wil de Afd. MOW Nazareth-De Pinte je laten kennismaken met de twee grootste bossen van Picardisch Wallonië. We vertrekken om 9 uur aan de kerk van Grand Monchau (Ellezelles). Harry Verwee, de lokale gids, wil jong en oud meenemen langs prachtige vergezichten en rustige paadjes, waarbij hij aandacht zal hebben voor de omgeving en het erfgoed. Op de middag gebruiken we onze picknick bij Café Mon PetitPhoto. Deze wandeling is ongeveer 16 km lang.

- 9u - 17u, De kerk van Grand Monchau, Ellezelles
- info@milieufrontomerwattez.be
- Harry Verwee
- Je kan je inschrijven via info@milieufrontomerwattez.be MOW-leden nemen gratis deel, ben je geen lid dan betaal je ter plaatse € 2.
- Schoenen en kledij, aangepast aan het weer, zijn noodzakelijk. Ook moet je een eigen lunchpakket meenemen.

Zaterdag 28 juni

Spaghettiavond te Sint-Maria-Horebeke – *Natuurpunt afd. Vlaamse Ardennen*

Etentje in een gezellige sfeer ten voordele van de natuurreservaten het Burreken, de Maarkebeekvallei en het Paddenbroek

- 18 u of 19u30 , Zaal Arcadia, Bovenstraat 2a, Sint-Maria-Horebeke
- Kaarten: volwassenen € 16,, kinderen onder 12 jaar: € 8. Bestellen kan via link naar www.natuurpunt.be/agenda/spaghetti-avond-natuurpunt-afd-vlaamse-ardennen-22044 of mail naar filip.keirse@telenet.be ten laatste op 17 juni 2025 EN door overschrijven op rekeningnummer BE72 9733 5819 9816 van Natuurpunt Vlaamse Ardennen met vermelding van Spaghetti vlees/veggie + uur + naam + aantal volwassenen en kinderen.

Gezinswerkdag Bos t'Ename – *zie begin kalender*

Zondag 29 juni

Wandel & Ontbijt@Boembekemolen – *Natuurpunt afd. Zwalmvallei*

Te reserveren via Carla Verdonck, carlaverdonckverdonck@hotmail.com 0472 89 81 70

- 9u - 12u, Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel
- Carla Verdonck, carlaverdonckverdonck@hotmail.com 0472 89 81 70
- Wandel één van onze prachtige wandelroutes en kom ontbijten op ons terras. Bij slecht weer in de molen. Geniet van een rijk gevuld en gevarieerd ontbijtbord voor € 18/persoon.
- Cava-koffie-appelsap. Pistolet met kaas-ontbijtkoek-rozijnenbrood. Gekookt ei-yoghurt met granola. Vers fruit. Wie nà het ontbijt een begeleide wandeling wil meemaken kan om 11u aansluiten bij de gids Roselinde Van Caenegem.

Wandelen na het Ontbijt – Gezinswandeling – *Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen – Boembekemolen*

Na een stevig ontbijt is het heerlijk om te vertoeven in de natuur. We maken een ontspannende wandeling door de mooie omgeving, onder leiding van Roselinde Van Caenegem.

- 11u - 13u, Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel
- Roselinde van Caenegem, roselinde_vancan@hotmail.com
- Roselinde Van Caenegem
- Vertrek is aan de Boembekemolen, aankomst aan de Slijpstraat.
- Goede stappers aandoen

Planteninventarisatie Paulatem, Zwalm – *Plantenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-plus en Natuurpunt afd. Zwalmvallei*

Inventarisatie van alle hogere planten in ifbl-kwartierhok E3 12 23, Oude dorpskern, kerkhof, wegbermen, MuinkbosbeekvalleiParking Sint-Gengulphuskerk Paulatemstraat, Zwalm

- Henk Coudenys, 09 386 97 11, coudenys.henk@belgacom.net
- Flora, loep, laarzen of stevige stapschoenen.

Maandag 30 juni

Werkdag Bos t'Ename – *zie begin kalender*

Woensdag 2 juli

Plantenwandeling in het Stadsbos … in het bijzonder voor beginnelingen – *Natuurpunt afd. Tussen Leie en Schelde*

Een mix van leren herkennen, weetjes, folklore en culinaire tips

- 19u30-21u30, Samenkomst op de hoek van de Krekelstraat-Kerselaarslaan, (apotheek De Kerselaar), Deinze
- Werner Dejonckheere, 0477 84 72 35
- Werner Dejonckheere en An
- Goede wandelschoenen. Laarzen als het de vorige dagen fel geregend zou hebben.

Vrijdag 4 juli

Zomeravondwandeling: Nieuwe Leden-wandeling – *Bezoekerscentrum Vlaamse Ardennen – Boembekemolen*

Nieuwe leden worden persoonlijk aangeschreven

- 19u -21u, Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel
- Jan François; jan@aardbol.be
- Schoeisel aangepast aan ruig terrein

Zaterdag 5 juli

Beheerwerken in het Burreken – *zie begin kalender*

Zondag 6 juli

Zomerwandeling in het Volkegembos – *Kern Werkgroep bos t'Ename*

Thema van de wandeling : 'Reeën in het gebied'

- 9u -12u, De La Kethulleplein, Oudenaarde (Volkegem)
- Guido Tack, 0474 90 02 30 guido.tack1@telenet.be
- Goed schoeisel of laarzen voorzien

Planten en insectentocht aan de industriezone Pont-West te Ronse – *Natuurpunt afd. Ronse*

Elke plantensoort heeft zijn eigen insectenfauna, de gids legt de verbanden bloot. Het is een determinatie-wandeling.

- 10u30 - 13u, Ingang industriezone Pont-West
- Johan Glibert 0477 51 94 19 johan.glibert@gmail.com
- Johan Glibert
- Heb je een loep, breng je die mee

Potluck met kinderanimatie en wandeling (in kader van 50 jaar MOW) – *Milieufront Omer Wattez vzw*

We starten de activiteit met een gezellige potluck op Natuurboerderij Bos t'Ename. Nadien worden er allerhande leuke activiteiten voorzien, vooral gericht op kinderen. Wat leeft er in een poel? Kan je de jaarringen van bomen tellen? Kan je verschillende knopen leggen? Ook wordt er een leuke wandeling in de buurt voorzien.

- Start om 11u30, Natuurboerderij Bos t'Ename, Boskant 56, 9700 Oudenaarde
- info@milieufrontomerwattez.be
- Rita Van De Voorde e.a.
- Inschrijven kan via info@milieufrontomerwattez.be
- Wie wil deelnemen aan de potluck brengt een portie eten mee voor het aantal personen waarmee je komt. Dit kan dan gedeeld worden met de andere deelnemers.

Zondag 13 juli

Planteninventarisatie Mullem / Kruisem – *Natuurpunt afd. Oudenaarde-plus + Plantenwerkgroep Natuurpunt Vlaamse Ardennen-plus*

Inventarisatie van alle hogere planten in ifbl-kwartierhok E2 18 23, Kasteeldomein De Ast, Rooigembeekvallei

- 10u - 13u, Hoek Mullemstraat – Korte Aststraat, Oudenaarde
- Henk Coudenys, 09 386 97 11, coudenys.henk@belgacom.net
- Flora, loep, laarzen of stevige stapschoenen.

Zondag 20 juli

bezoek aan het Faunahuis – *zie begin kalender*

Zaterdag 26 juli 2025

Gezinswerkdag Bos t'Ename –– *zie begin kalender*

Zondag 27 juli

Wandel & Ontbijt@Boembekemolen – *Natuurpunt afd. Zwalmvallei*

Te reserveren via Carla Verdonck, carlaverdonckverdonck@hotmail.com, 0472 89 81 70

- 9u - 12u, Boembekemolen, Boembeke 18, Brakel
- Carla Verdonck, carlaverdonckverdonck@hotmail.com, 0472 89 81 70
- Wandel één van onze prachtige wandelroutes en kom ontbijten op ons terras. Bij slecht weer in de molen. Geniet van een rijk gevuld en gevarieerd ontbijtbord voor € 18/persoon. Cava-koffie-appelsap. Pistolet met kaas-ontbijtkoek-rozijnenbrood. Gekookt ei - yoghurt met granola. Vers fruit

Vlinderwandeling in Volkegembos – *Natuurpunt afd. Oudenaarde-plus*

We gaan op zoek naar vlinders en leren hoe we ze kunnen herkennen.

- 14u - 17u, De La Kethulleplein, Oudenaarde aan café Den Obus
- Gudrun Snauwaert gsnauwaert@yahoo.com
- Jo Gilbert
- Een loep zou handig zijn

Maandag 28 juli

Werkdag Bos t'Ename – *Kern Werkgroep bos t'Ename - zie begin kalender*

Natuurinbreuken?
Inspectieregio West
(Oost- en West-Vlaanderen)
natuurinspectie.west.anb@vlaanderen.be
Kantooruren: 050 247 770
Weekend: bel de politie!

Natuurpunt
Vlaamse Ardennen *plus*

Vlaamse Ardennen *plus* VZW
Boskant 56, 9700 Oudenaarde
Ond. Nr. 0656674360, RPR Gent, afdeling Oudenaarde
www.natuurpuntvlaamseardennenplus.be

Natuurpunt Vlaamse Ardennen *plus* omvat volgende steden/gemeenten: Brakel (zonder Everbeek en Parike), Deinze, Horebeke, Kluisbergen, Kruisem, Maarkedal, Nazareth, Oudenaarde, Ronse, Sint-Lievens-Houtem, Wortegem-Petegem, Zingem, Zottegem, Zulte en Zwalm.

Lidmaatschap
Je wordt lid door € 38 te storten op rek. BE17 2300 0442 3321 van Natuurpunt, Coxiestraat 11, 2800 Mechelen

Contactpersoon
Rik Desmet (0497 87 56 14, desmet.rik1@gmail.com)

Afdelingen
- Kruisem - Eddy Van Den Abeele (0474 62 20 52, ed.vandenabeele@skynet.be)
- Tussen Leie en Schelde - Koen Houthoofd (0470 55 02 36, koen.houthoofd@natuurpunt.be)
- Oudenaarde *plus* - Paul Cardon (0474 39 02 77, cardon.paul@gmail.com)
- Ronse - Philippe Moreaux (0476 49 24 61, moreauxphilippe1951@gmail.com)
- Sint-Lievens-Houtem - Christine Bonte (bonte.christine@skynet.be)
- Vlaamse Ardennen - Filip Keirse (055 38 78 83, filip.keirse@telenet.be)
- Zwalmvallei - Jan François (09 361 03 00, jan@aardbol.be)

Kernen
- Rondom Burreken - Marie-Anne De Geest (0474 56 05 04, marie-anne.de.geest@hotmail.be)
- Werkgroep Bos t'Ename - Guido Tack (0474 90 02 30, guido.tack1@telenet.be)

Werkgroepen
- Paddenstoelen - Eddy Saveyn (0477 03 20 75, eddy.saveyn@gmail.com)
- Planten - Henk Coudenys (coudenys.henk@belgacom.net)
- Vogels - Dimitri Van de Populiere (0473 52 13 44, dimitrivandepopuliere@hotmail.com)
- Zoogdieren - Dirk Criel (0475 45 05 34, dirkcriel@skynet.be)

Reservaten met projectnummer
Giften voor reservaten zijn fiscaal aftrekbaar vanaf €40 en stort je op rek. nr. BE56 2930 2120 7588 van NP met vermelding van het projectnummer:
- Algemeen reservatenfonds Vlaamse Ardennen *plus* 6699
- Bois Joly 6625 - Patrick Alexander (0495 45 37 77, p.alexander@telenet.be)
- Bos t'Ename-Volkegembos 6121 - Guido Tack (0474 90 02 30, guido.tack1@telenet.be)
- Bovenlopen Zwalm 6142 - Heidi Demolder (055 42 16 45, heidi.dm@telenet.be)
- Burreken 6602 - Dirk Criel (0475 45 05 34, dirkcriel@skynet.be)
- Faunahuis Burreken F-04031 - Dirk Criel (0475 45 05 34, dirkcriel@skynet.be)
- Feelbos-Kalkoven 6185 - Lucien Vanden Daele (055 38 70 54)
- Grootmeers 6650 - Tine Dhollander (0495 88 13 40, tine@gwapo.be)
- Heurnemeersen 6063 - Gerard Mornie (gerard.mornie@pandora.be)
- Kordaelbos 6605 - Lieven Kinds (0486 07 93 30, lieven.kinds@telenet.be)
- Langemeersen 6076 - Alexander Van Braeckel (0473 85 45 62, alexander.tine@telenet.be)
- Leiemeersen Astene & Bachte 6109 - Koen Houthoofd (0470 55 02 36, koen.houthoofd@ugent.be)
- Maarkebeekvallei 6670 - Ludo Bauwens (ludobauwens@gmail.com)
- Middenloop Zwalm 6160 - Chris Nuyens (chris_nuyens@telenet.be)
- Munkbosbeekvallei 6151 - Laurent Flostroy (0498 67 71 09, laurent.flostroy@pandora.be)
- Nukerkebos-Bosheide 6641 - Simon Feys (0486 73 06 19, simonfeys@yahoo.com)
- Paddenbroek 9401 - Thijs Lietaer (0473 58 17 14, thijs.lietaer@telenet.be)
- Parkbos-Uilenbroek 6136 - Dominiek Decleyre (dominiek.decleyre@gmail.com)
- Perlinkvallei 6204 - Vincent Decroock (0498 10 95 39, vincent.decroock@proximus.be)
- Pyreneeën-Tombele 6667 - Philippe Moreaux (0476 49 24 6, moreauxphilippe1951@gmail.com
- Rooigembeekvallei 6669 - Joris Van Garsse (0498 14 54 03, joris.van.garsse@telenet.be)
- Vuilbroek 6126 - Axel Heyerick (0479 29 94 73, axel.heyerick@gmail.com)
- Wijmier 6141 - Ludo Bauwens (ludobauwens@gmail.com)
- Vallei van de Zeverenbeek 6082 - Rik Desmet (0497 87 56 14, desmet.rik1@gmail.com)

v.u. Rik Desmet, Lozerstraat 29, 9770 Kruishoutem

afgiftekantoor Gent X
erkenning P203773
bpost
PB-PP
BELGIE(N) - BELGIQUE

Meander

Natuur rond Schelde, Leie en Zwalm

#2 | Bijlage
jaargang 23
apr-mei-jun 2025

Natuurpunt
Vlaamse Ardennen *plus*

Pagina 6: Het geheim van de zwarte rat

1 DEAN K.R. et al. (2018) - Human ectoparasites and the spread of plague in Europe during the Second Pandemic - PNAS, 115: 1304-1309
2 PAXINOS P. D (2023) - The age of rats. Possibilities and limitations of ageing rat bones from archaeological excavations based on material from the medieval site of Marienhof in Munich, Germany - documenta archaeobiologiae Veröffentlichungen der Staatssammlung für Anthropologie München und der Staatssammlung für Paläoanatomie München Band 16
3 YU H. et al., (2022) - Palaeogenomic analysis of black rat (Rattus rattus) reveals multiple European introductions associated with human economic history - Nature communications

Pagina 6: figuur woelmuis

Thornburn A. (1921) - British Mammals – London

Pagina 20: tekening appelvink

GOULD J. (1873) - The birds of Great Britain - London

Pagina 23: tekening brandnetel

THOME O.W (1863-1938) - Flora von Deutschland, Österreich und der Schweiz, in wort und bild

Pagina 24: referenties

- Goede en slechte buren. Combinatieteelt en fruit. Guy De Kinder. www.fruitabc.be
- Combinatieteelt moestuinschema. https://www.deboonindetuin.nl/2015/11/handig-schema-combinatieteelt.html
- Combinatie en wisselteelt. www.vertisign.nl/combinatie-en-wisselteelt
- Combinatieteelt in de moestuin. https://www.tuinen.nl/combinatieteelt-in-de-moestuin/

Pagina 25: tekening wede

THOME O.W (1863-1938) - Flora von Deutschland, Österreich und der Schweiz, in wort und bild

Pagina 29: hoop voor de zomertortel?

CARBONERAS C. et al. (2024) - Rapid population response to a hunting ban in a previously overharvested, threatened landbird - Conservation Letters. 2024;17:e13057

Pagina 29: tekening zomertortel

GOULD J. (1873) - The birds of Great Britain - London

Pagina 14: Klim op, hang af, kruip verder … en de merels doen de rest.

Foto's Henk Coudenys

Bodembedekker

Atalanta

Knotwilg

Jonge scheut

Bessen

Kaal geplukt

Kiemplanten

Sleedoorn

Pruimelaar

Pagina 19: Een verhaal over de ooievaars in Vlaamse Ardennen+ Deinze deielmeersen en België

Tekening Viviane Lootens

Tekening Viviane Lootens

Tekening Viviane Lootens

Ringen van ooievaarjongen via een hoogtewerker door Jan Van den Berghe, ringer van het Koninklijk Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN) (2024)

Foto: Viviane Lootens